

İslam Dünyasındaki Milliyetçiliğin Kaynağı - 1

İrkçilik, İslam dinine uzak... İslam, o dönemde büyük bir ırkçılık problemi olmamasına rağmen ırkçılığa karşı mücadele etmiş. Oysa bugün İslam dünyasında bir milliyetçilik problemi var. Bu yazı dizisinde o problemin İslam dünyasına ithal edilmiş hikayesini bulacaksınız

16 Ocak 2012

Ahmet Yılmaz / Analiz / doğruhaber

Milliyetçilik, son iki yüz yılda dünyada en hızlı yayılan ideoloji... Siyasi bir düşünce olarak devletleşmesi 1789 Fransız ihtilali'yle olmuş... Aradan geçen süre sadece 222 yıl. Oysa bugün dünyanın en ücra köşesine kadar ulaşmış, neredeyse her devlette kendisine bir yer bulmuş, her toplumda kayda değer bir topluluk edinmiş.

Fransızlar, Cezayir'i işgal edip orada on binlerce Müslümanı şehid ederken kendilerini en iyi milliyetçiler olarak görüyor, Fransız milletini güçlendirme isteğinin bu zulmü meşrulaştırdığını hatta kutsallaştırdığını düşünüyorlardı. Cezayir'deki bir Fransız generali için Cezayir'de katliam yapmak, Fransız milliyetçileri için mukaddes bir görevdi.

Kurtuluşu İslam'dan başka bir yerde arama gafletine düşen bir Cezayir ulusalçı aydın içinse Fransız zulmünden kurtulmanın tek

yolu milliyetçiliğe sarılmak, Cezayir halkında Arap milliyetçiliği akımını güçlendirmektir.

Ya da Filistin... siyonist Yahudi, Filistin çocuklarının kollarını Yahudi milliyetçiliği gereği kırıyor. Filistinli bebeğin karnını Yahudi milliyetçiliği uğruna deşiyordu. Yahudi milliyetçiliğine olan inancı, onun için "**bebek katili**" olmayı mukaddes bir ünvan haline getiriyordu.

Filistin Kurtuluş Örgütü'ne mensup bir genç içinse Yahudi'ye karşı koymanın yolu Arap milliyetçisi olmaktı; daha doğrusu Arap milliyetçisi olmak, onda Yahudiye karşı savaşma istek ve azmi oluştuyordu.

Hem zalime ait olmak hem mazluma... Hem zulüm sebebi olmak hem kurtuluş yolu... Daha ilk cümlede "**ideoloji**" dedik. Ama bu bir ideoloji değil. Milliyetçilik, bir ideolojinin gerektirdiği düşünce ve pratikten yoksun. İdeolojiler, düşünceye dayanırken milliyetçilikte düşünce değil, duygu (his) var. Milliyetçilik, romantiktir; akla dayanmaz; hatta akıldan uzaktır. Craig Chalhoun gibi kimi Batılılar, modern bir din olduğu ile ilgili tezleri aktarıyorlar. Ama milliyetçilik, her dinin gerektirdiği ibadetlerden uzaktır.

Ayrıca yayılma hızı, ne bir ideolojinin ne de bir dinin yayılma hızına uyuyor. Belki katili de maktulu de saran bir "**heva**", bir hastalık, bir zehirli his demek gerekiyor ona. Bir tür vesvese, ahir zaman vesvesesi... Ne ona kapılan zalim, zulümden yoruluyor ne de onu kurtuluş yolu edinen mazlum, gerçek anlamda zulümden kurtulabiliyor. Bütün haramlar gibi ona doyum olmuyor, ondan içen, içtikçe daha fazla içiyor, kanmıyor, susuzluğu geçmiyor, nihayet onunla can veriyor ya da yolunu bulup ondan kurtularak kendini ondan arındırarak şifa bulabiliyor ancak.

Hitler, önce bir milliyetçiydi, sadece bir milliyetçi... Sonra faşist bir milliyetçi... Faşizmi onu öldürdü. Bugünün pek çok olgun insanı ise dün bir milliyetçiydi. Ancak ondan kurtulunca huzur bulabildi. Ona mübtela kalan ise önce kendi kavmi dışındaki bütün kavimlere küfretti, sonra kendisiyle baş başa kalınca kendi kavmine en galiz küfürleri savurdu. Çoğu zaman bu hali aynı anda yaşadı: Büyük toplulukların önünde "**Yaşa!**" "En büyük" diyerek kendi kavmini yüceltti; kendi grup elemanlarıyla yalnız kaldığında ise "**Bizden haini, bizden alçağı, bizden nankörü, bizden bize düşmanı yoktur**" dedi. Bu gelgitler içinde tutarsız davranışlara yöneldi. Kendince büyük bir kurtuluş savaşçısı iken aniden bir hain oldu.

Dünyanın bütün modern bağımsızlık savaşlarında milliyetçiler vardır ama dünyanın bütün modern ihanetlerinde de milliyetçiler vardır. Dün kendince özgürlük savaşçısı olan, bugün kendi halkının özgürlüğüne karşı savaşan askerlere kendi mevzilerini gösteren bir itirafçı, bir ajan olabildi. Dünün ve bugünün savaş hikayeleri, ihanet vakaları bu hasta ruhların aktörlüğü çevresinde gelişti ve gelişmektedir.

MİLLİYETÇİLİĞİN KAYNAĞI NEDİR?

Yeryüzündeki hayatın öncesini ve sonrasını inkâr edenler, milliyetçiliğin başlangıcı olarak Yahudi ırkçılığını veriyorlar. İnsan ile yüce Allah arasındaki bağı dosdoğru vahiy ile açıklayan, yeryüzündeki hayatın bu hayat öncesi tasarısını, programını vahiy ile insana bildirip bu hayatın öncesi ve sonrasını pek çok ayrıntı ile açıklayan mukaddes kitaplar ise milliyetçiliğin başlangıcını dünya hayatından öncesiyle anlatıyorlar, denebilir.

Hız. Adem (as) kıssası bizi bu kanaate götürüyor:

“Bir zamanlar Rabbin meleklerle şöyle demişti: ‘Haberiniz olsun, Ben, çamurdan bir beşer yaratacağım. Ben, onu belli bir kıvama getirip düzelttiğim ve ruhumdan ona üflediğim zaman derhal ona secde edin!’ Bunun üzerine bütün melekler ona secde etti. Yalnız İblis büyüklük tasladı ve kafirlerden oldu. Allah ona ‘Ey İblis! Benim ellerimle yarattığıma secde etmekten seni alıkoyan nedir? Kibirleşmek mi istedin, yoksa yücelerden biri misin?’ dedi. İblis, ‘Ben, ondan üstünüm, beni ateşten yarattın, onu ise çamurdan yarattın’ dedi. Allah ‘hemen çık oradan! Çünkü artık sen kovuldun’ diye buyurdu. Kesinlikle ceza gününe kadar lanetim üzerindedir.” (Sad 71-78)

Kıssadan kolayca anlaşıldığı gibi şeytanın meleklerle birlikte hareket etmeyip Rabbimizin emrine isyan etmesinin nedeni onun kendisini Hz. Adem (as)’den üstün görmesidir. Ancak o, bu üstünlüğü takvasına, amellerine değil; köküne, yaratıldığı maddeye, diğer bir deyişle ırkına bağlıyor. “Bu, ırkçılığın ta kendisidir. **İnsanın ırkçılık taslaması, en azından şekil bakımından şeytanın, hammaddesinin üstünlüğüne inanmasına benzemektedir.**

İnsanoğlunu yoldan çıkarmak için yollar deneyen şeytanın, Yahudilere bu özelliği ne zaman aşılacağı bilinmemektedir. Ancak

Yahudilerin ırk üstünlüğü iddiası, bilinen bir gerçektir. **Yahudiler, kendilerini diğer ırklardan üstün görüyor.** Kendilerini dünya ve ahiret nimetleri konusunda diğer toplumlar arasında, ırklardan üstün tutuyor.

Milliyetçiliğin kaynağını teşkil eden ırkçılık, diğer toplumlar arasında Avrupa'da Yahudi ırkçılığına tepki olarak doğdu. Sömürgelerden getirdikleri zencileri köleleştirmeyi, onlara hayvan muamelesi yapmayı Batılılar, ırkçılık üzerinden meşrulaştırdı. Kölelerin kendilerine sağladığı kazancın keyfini çıkardılar.

Hitler'in "**Kavgam**" adlı kitapta, Darwin'in hayvanları ile ilgili batıl seleksiyon (eleme) teorisini insanlara uyarlayarak uzunca anlattığı üzere ırkçılar için;
"Tabiatta güçlü olan, zayıfı ezerek yaşar; doğanın mükemmeliğe ulaşması için zayıfların güçlüler tarafından yok edilmesi bir haktır, bir vazifedir. Zayıf hep güçlüye yem olmak için vardır. Zayıf ırk ve milletleri ezmek, onların üzerine basarak yükselmek güçlü ırk ve milletlerin hakkı, hatta görevidir."

Peki hangi ırk, üstündür? Yahudilere göre bu sorunun cevabı, kesinlikle "**Yahudi ırkı**"dır. Hitlerlere göre ise "Yahudiler, en üstün ırk değil, dünyanın en büyük yalancısıdır; onların doğruları bile yalanlarını gizlemek içindir." "**Dünyanın en büyük ırkı Arî ırkıdır ve bu ırkın en saf temsilcisi Almanlardır.**"

Hitlerin dayanağı, çok ilginç bir şekilde Yahudi Darwin ve Yahudi Joseph Arthur de Gobineau'dır.

Gobineau, bir Fransız Yahudisidir ama ona göre;
"Siyah ırk, ihtiras, lirizm ve artistik (sanatsal) mizacın kaynağıdır. Beyaz ırk, akıl ve şerefin timsalidir. Beyaz ırkın en üst ırkı "**Arî**"lerdir. Ariler, Hint, Mısır ve Yunan medeniyetlerini oluşturarak insanlığı geliştirdiler. Ancak zamanla Hami Sami (Arap-Yahudi) ve zenci ırka karıştılar. Örneğin Slavlar (Ruslar-Bulgarlar) sarı ırk ile karışımın bir neticesidir. Geriye tek bir saf ırk kaldı. Onlar da Germanler'dir. (Yani Almanlardır.)"

Hitler ırkçılığı, Darwin'in teorisine bu tür ırk teorilerinin bir neticesidir.

Ali Bulaç, "Batı, ırkçıdır ve bu ırkçılığını Sami (Yahudi) ırkına karşı geliştirmiştir" diyor; bu görüşünde haklıdır. Ne var ki **Batı'daki ırkçılık sadece bir tepki değildir; Yahudilerin Şeytani vesveselerinin de bir neticesidir.**

Yahudiler, savaş ekonomisinden beslendiklerinden ve fitneyi kendileri için keyifli ortamın en önemli malzemesi olarak gördüklerinden ırkçılığı egoları (toplumsal kibirleri) yüksek olan kendilerini Germen İmparatorluğu üzerinden Avrupalıların efendisi olarak gören Almanlar üzerinden yaydılar.

MİLLİYETÇİLİK İRKÇILIKTAN MI DOĞDU?

Mukaddes kitapları kaynak aldığımızda ve şeytanın Hz.Adem (as)'e secde etmemesinin gerekçesini ırkçılığın doruğu kabul ettiğimizde bu sorunun cevabı **"evet"**tir.

Buna göre **ırkçılık şeytani bir eğilimdir**, bu eğilim insana da geçmiş. Yahudiler ondan etkilenerek Yahudi ırkçılığına kendilerini inandırmışlar. Onların ırkçılığına duyulan tepki ve onlardan etkilenimler kavmiyetçi hisleri kaşdı; bu hisler değişik etkenlerle milliyetçiliğe dönüştü; milliyetçilik hissi, her haram gibi doyumsuzluk özelliğine sahip olduğundan ona kapılanlar gittikçe aşırılaşarak ırkçılaştı.

Batılı sosyolog ve tarihçiler, buna zıt olmayan ancak bilimin dünya hayatından öncesıyla ilgilenemeyeceğini söyleyerek bunun şeytani köklerine inmeyen ikinci bir teori ortaya atıyorlar.

Onlar kesin olmasa da ırkçılıkla milliyetçiliği birbirinden ayırıyorlar Yahudi ırkçılığı eskiden beri vardır. Bu ırkçılık önce İspanya'da sonra bütün Avrupa'da Hıristiyan bir tepkiyle de karışık olarak karşı bir ırkçılık doğurdu. İspanyollar,Endülüs'teki bütün Yahudileri ya katletti ya da oradan çıkardı. Bu Yahudi karşıtlığı, evrimci (Darwin ve fikirdaşlarının) teorilerinin yaygınlaşmasıyla Avrupa'da büyüdü ve Hitler'de doruğa çıkan Alman (Germen) ırkçılığını doğurdu.

"Milliyetçilik ise yine Yahudi etkisi inkâr edilmemekle birlikte Avrupa'da kralların ilk sömürge döneminde güçlenip Papalıktan ayrılma isteğiyle ortaya çıktı, kralların güçlenmesini sağladı ama zamanla burjuvanın krallara karşı halkı örgütlemesinin bir ideolojisi haline geldi. Bu ideoloji, 1789 Fransız ihtilali ile iktidar oldu. Fransız ihtilali Avrupa'da milliyetçiliği güçlendirdi; Fransız-Alman rekabetini ve Alman-Slav düşmanlığını körükledi; Yahudilere karşı tepki ile birleşip bazı Yahudi sosyolog ve bilim adamlarının insanın yaratılışı ile ilgili tezlerinin de işin içine girmesiyle Hitler'le doruğa çıkan ırkçılığa dönüştü. Ancak ırkçılık, milliyetçiliğin sadece bir sapmasıdır; milliyetçilik bir yerde durdurulabilse bu kadar yıkıcı olmaz."

“Dikkat edilirse” milliyetçilik mi ırkçılıktan doğdu, ırkçılık mı milliyetçilikten doğdu?” konusu insan ile ilgili bütün konularda olduğu gibi vahiy ile açıklanmadığında karışıklığa bürünüyor.

Ancak **milliyetçilik** ve **ırkçılıktan** söz eden herkes, **“Şeytan-Yahudiler-Avrupa-Fransız ihtilali-Alman ırkçılığı”** ifadelerini kullanmak durumunda kalıyor. Çünkü milliyetçilik ve ırkçılığın menşei onların etrafında dolaşıyor.

Bu yönüyle o, İslam dünyasından uzaktır, İslam dünyasının dışındadır. İnsanların İslam olmasını engelleyen şeytanın ve İslam’a düşmanlıkta ön saflarda yer alan Yahudilerin bir eğilimidir; İslam’ın hiçbir zaman fethetmediği, dolayısıyla İslam’ın saflığını, insan yaklaşımını hiç tanımamış Fransa ve Almanya’da siyasi bir iktidara dönüşmüştür.

“Öyleyse milliyetçilik ve ırkçılıktan bize ne?” Ne yazık ki mevcut duruma bakıp böyle diyemiyoruz.

İSLAM DÜNYASI MİLLİYETÇİLİĞİN PENÇESİNDE

Bugün İslam dünyasında bir Türk, Moğol Cengiz Han’ı önce Türkleştirip sonra kutsayabiliyor; bir Kürt, Nemrut’u Kürtleştirip onun adını çocuğuna koyabiliyor; bir Arap, Arapların en büyük katillerinden Haccac-ı Zalim’in katliamlarına bahane arayabiliyor; Saddam’ın Halieçe katliamını bile **“Katliam”** saymakla tereddüd edebiliyor. Bir İranlı, İslam fethini **“Arap işgali”** diye nitelendirebiliyor.

Sıradan insanımız, kendisini **“ümme”** içinde tarif etmekten uzaklaşıyor; güveni, dünyaya bakışı, gelişimi ırk içinde arıyor. Nereden bulaştı bu veba? Ne oldu ümme şuuruna? Milliyetçilik, ırkçılık bize nasıl bulaştı?

Bu soruların cevabını herkes gibi merak ediyordum. Birkaç yıl önce Endonezya kıyılarını vuran, binlerce Müslümanın hayatını kaybetmesine yol açan tsunami felaketini konuşurken bir öğrenci, (üstelik 20 yaşlarındaki bir öğrenci) bana **“Hocam, onlar Türk mü ki onlar için üzülelim? Bırakın ölsünler!”** Anlamında gayet ciddi bir edayla bir itiraz seslendirince İslam dünyasındaki milliyetçiliğin ayak izlerini sürdürdüm, onun soy zincirini bulmaya çalıştım. O günden bu yana yaptığım çalışma gayet basitti: **“Kim, kimdir?”, “Kim, kimin öğrencisidir?”** sorularına cevap arıyordum. Ayak izleri, düşüncedeki soy zinciri nereden yola çıkarsam çıkayım, beni Avrupa’ya gayri müslimlere ama özellikle Yahudilere götürdü.

Milliyetçilik ve ırkçılığı içimize taşıyanların hocalarını ve o hocaların kimliğini tespit ettikçe hayretler içinde kaldım. İçinde bulunduğum koşullar, ulaştığım bütün ayrıntıları size aktarmamı imkânsızlaştırıyor. Ki onların hepsi bir kitap boyutunu bulduğu için, bu sayfada tümünü aktarmak da doğru değil. Yine de size aktaracaklarım karşısında şaşıracağınızdan eminim. Bu yazı dizisini okurken 4-5 ay önce yayımladığımız ama son bölümünü elimizde olmadan tamamlamadığımız **“Mişel’in Evlatları”** dizisini yeniden okumanızda fayda vardır. Şarkiyatçılıkla ilgili diziyi okumanız da bu diziyeye katkıda bulunur.

Çalışmayı yaparken İslam dünyasında alimlerin, Pakistanlı, İranlı, Arap araştırmacıların milliyetçiliğinin içimize taşınması hikayesine, felaketin büyüklüğünün farkında olmalarına rağmen, tam hakim olmadıklarını gördüm. Sanki bizdeki milliyetçilik-ırkçılık içimizdeki şeytani bir eğilim olarak kendiliğinden doğmuş gibi anlatmasalar da vakıanın ithal yanını yeteri kadar açıklayamıyorlardı. Bunun tek nedeni vardı: Milliyetçilik, İslam dünyasına son dönem Osmanlı-Türk edebiyatı atına yüklenerek getirilmişti. Oysa o yazarlarımız bu edebiyattan (Türkçe bilmediklerinden) büsbütün habersizdiler, ondaki düşünce bağlantısını bilmediklerinden hırsızın nereden eve girdiğini de tam söyleyemiyorlardı. Bu araştırmada hem vakının bu yanı tamamlandı söyleyemiyorlardı hem de Arap ve Kürt milliyetçilikleri üzerinde çok önemli bulgulara ulaşıldı. İnşallah, duanızı hak ederiz...

İslam Dünyasındaki Milliyetçiliğin Kaynağı - 2

Ahmet Yılmaz / Analiz / Doğruhaber

23 Ocak 2012 Pazartesi

Irkçılık - Kavmiyetçilik – Milliyetçilik – Ulusalçılık;
bunlar arasında kesin bir ayırım yapmak kolay değildir.

Irkçılık - Kavmiyetçilik – Milliyetçilik – Ulusalçılık; bunlar arasında kesin bir ayırım yapmak kolay değildir. Bunların hepsi aynı çemberin içinde yer alır, bir apartmanın daireleri gibidir. O apartmanın kapısından giren, adres olarak belli bir daireyi gösterse de onun komşularından ne aldığı ve onlara ne verdiğini seçmek güçtür.

“Ben milliyetçiyim” diyen birinin aslında bir ırkçı olduğunu ya da **“Ben milliyetçiyim”** **“asla ulusalçı değilim”** diyen birinin ulusalçılığın tüm tezlerini savunduğunu görmek şaşırtıcı değildir.

Bu konuda yapılacak her ayırım sadece teoriktir. Elimize bir çerçeve vermekten öte iş görmez.

MİLLİYETÇİLİK TÜRLERİ

Batılların **“racizm”** dedikleri **“ırkçılık”**, milliyetçiliğin en aşırı türüdür. Irkçılık, mutlak bir soy üstünlüğü iddiasıdır. Gerek Yahudiler gerek Hitler, ırkçılığın çerçevesini açıkça ifade etmişler.

Irkçılara göre, kişilerin soylarını belirlemek mümkündür. Her soyun sabit beden özellikleri vardır. Batılı sosyologlardan kafa ölçümlerini önerenler bile olmuş. Türkiye’de Nihal Atsız da benzeri görüşler dile getirmiştir.

Irkçılar, sebep ne olursa olsun, soy geçişlerine karşı çıkar. Soyları, sınıflandırır ve soy geçişlerini zayıf soyların güçlü soyları zaafiyete uğratmak için kullandıklarını iddia eder. Devleti, kendi soyunun maddi refahı ve tatmini için örgütler, işletir. Zayıf soyların **“geri”** kaldıkları için kimi nimetlere layık olmadığını düşünür. Nimetleri **“güçlü soya”**; zahmetleri **“zayıf soya”** verir.

Cumhuriyet’in ilk Adalet Bakanlarından Mahmut Esad Bozkurt’un değindiği üzere **“alt soy”**, **“üst soy”**un ancak hizmetkârdır. **“Üst soy”**daki kişi, ayrıcalığını, gücünü **“damarlarındaki asil kan”**dan alır; diğerleri de **“alt soy”**a ait olmakla nimetlerden yoksunluğu hak eder.

Irkçılıkta, kişiye kendi çabasıyla ilgili olmayan peşin ayrıcalıklar veya kendi suçunun neticesi olmayan peşin cezalar vermek söz

konusudur. İrkçılığın bu özelliği, üst – alt veya orta düzeyde milliyetçiliğin bütün türlerinde vardır.

Kavmiyetçilik, milliyetçiliğin kadim biçimidir. Fransız İhtilali öncesi milliyetçilere "**kavmiyetçi**" dendiği gibi daha çok İslam dünyasında Fransız İhtilalinin ideolojisini bilmeden milliyetçilik yapan kişilere de "**kavmiyetçi**" denir. Bugünün iletişim dünyasında her "**kavmiyetçi**" milliyetçi sayılır. Çünkü bilinçli kişilerin çoğu, kendilerini ait gördükleri ideolojiye göre biçimlendirir.

Milliyetçilik, bu kavramlar içinde en kapsamlısıdır. Onların en geniş çerçevesidir. İstisnalar bir yana, kendisini bu kavramlardan herhangi biri ile tarif eden, kendisini milliyetçi olarak görülmesinde sakınca bulmaz.

Milliyetçiliğin ırkçılıktan ayrılan yönü, milliyetçilerin bir soyu esas almakla birlikte, kendisini o soydan kabul edip o soyun "**dil**" başta olmak üzere değerlerini kabul eden diğer soylardan kişileri de kabul etmesi, böylece "**üst soya geçiş yolunun açık olmasıdır.**" Bu bağlamda milliyetçilik en iyi şekilde "**kendisini Türk kabul eden herkes Türk'tür**" örneğiyle ifade edilebilir.

Milliyetçilik, üst soya geçme fırsatı vermesiyle ırkçılıktan daha insancıl görünebilir. Oysa **üst soya geçme fırsatı genellikle devletlerin eliyle üst soya geçirilme hakkı olarak görülmekte** Dolayısıyla devletin "**üst soy**" lehine asimilasyon yapmasının yolunu açmaktadır. İslam dünyasında, Araplaştırma, Türkleştirme projeleri bu anlayışın ürünüdür. Devlet "**alt soy**"dan veya "**yabancı soy**"dan gelene, kimliğinden vazgeç, üstünler arasında yer al, diyor. Tabii olarak bu teklif devlet eliyle yapıldığında bir baskı sürecinin veya bir baskı dizisinin başlangıcını teşkil ediyor. Çünkü bu teklifin hemen ardından "**üst soy**"a geçmeyi red edene yönelik gizli veya açık yaptırımlar geliyor. Devlet ya gizlice ya da bizzat kanun çıkararak "**alt soy**"daki kişiyi bazı haklardan mahrum bırakıyor. Dahası "**alt soy**"daki kişi, kendi geleneklerine, diline sahip çıktığında devlet, bunu "**kültürel**" veya "**fiili**" isyan sayıp söz konusu kişileri cezalandırıyor.

O halde milliyetçilik, ırkçılığa dönüşmese bile, daha doğrusu "**milliyetçi**", kendisinin ırkçı olmadığını söylese de "**alt soy**"dan gelenlerin "**kültür katliamı**"na ya da fiili katliamına yol açabiliyor.

Milliyetçiliğin dinle ilişkisi de çok açık değildir. Milliyetçiler, genellikle dini "**milli-manevi mukaddes değerler**" arasında sayar; dinin bireyi ilgilendiren ibadetlerine saygı duyar; hatta yerine

göre hizmet eder. Bu da sosyalistlerle karşılaştırıldığında milliyetçilerin dindar olarak bile görülmelerine yol açar. Ancak mesele toplumsal alana açıldığında din ile milliyetçilik arasındaki çatışma kendisini açıkça gösterir.

Milliyetçilik, soy bağı üzerine bir cepheleşme önerir. Bir soya ait olanlar veya bir soya boyun eğip ona intisap edenler bir cephe, o soydan olmayanlar veya ona intisap etmeyi reddedenler karşı cephe olarak görülür.

Saf bir milliyetçilik, inanç bağıny yok sayar ya da inanç bağınyın toplum içinde bir cephe oluşturmaya izin vermez. İnanç bağı üzerinden cepheleşmeyi, milleti parçalamak olarak görür.*

Milliyetçi, tarihten başlayarak bütün meselelere kendi kavminin dünyevi çıkarları penceresinden bakar. Gelecekle ilgili tutumunu da o bakış doğrultusunda belirler. Bu bakış açısı, dünyevi olduğundan değişkendir, kimi zaman dini olmayabilir; kimi zaman dini en büyük düşman kabul eder. Örneğın Arap milliyetçileri İslam'ın Arapları siyasi bir kimliğe kavuşturmasından memnuniyet duyar. Mişel Eflak gibi Hıristiyan milliyetçiler bile İslam'ın bu yönüyle **"Araplara hizmet ettiğini"** söyler. Din, kavme hizmet etliğine göre yararlıdır, gözardı edilemez. Ama aynı Arap milliyetçileri, İslam'ın kardeşlik anlayışının Arapların yüzyıllarca Osmanlı'ya boyun eğmesine yol açtığını söyler. Bu noktada dine bağılılığın zararından söz eder.

Milliyetçi için, **"kavim-millet"** asıldır; din, detaydır; milliyetçiler, kavmin dine göre bir siyasi tercih yapmasını **"aslın"** detayın hizmetine girmesi olarak görür ve bunu yanlış bulur. Ona göre din, kavme hizmet etmelidir ve ancak bu hizmet etme halini koruduğı sürece din kavim için kıymet arz eder. Aksi halde, din sırttaki bir yük, ayaktaki bir bağıdır. Nitekim, pek çok Kürt milliyetçisi, bizzat benim tanıklığımla, **"mele"** sıfatına sahip namazlı niyazlı Kürt milliyetçisi (Özellikle eski KDP mensupları) "Bütün dünya İslam'ı bıraktı, bir biz onun yükünü yükledik, yeter artık, bu yük ağır geliyor, onu haklarımıza kavuşuncaya kadar bırakmak zorundayız" diyorlardı. 80'li yıllarda, bu söyleme, yakın dönem dünya tarihinden tanık buluyor ve bunu çekinmeden dillendiriyorlardı.

Türk milliyetçileri de İslam`ın Türklere sağladığı siyasi ortamı övüyor, yüceltıyorlardı. Ama 90'lı yıllarda Alparslan Türkeş başta olmak üzere pek çok milliyetçi, İslami kesimlerin Yahudi ve israil karşıtlığına karşı çıktı. Açıkta söylemese de Türklerin bir bölümünün İslam'ın etkisiyle israil karşıtlığına yönelmesini dinin Türk kavminin çıkarlarına olumsuz etkisiyle açıkladı.

Onların bu tutumu, milliyetçi mantık içinde tabii idi. Çünkü milliyetçilik, dinin bir kavim içinde inanca dayalı cephele açmasını (kafir-Müslüman) ayırımına gitmesini "**bölücülük**" olarak görür; red eder; dinin kavim dışındaki kafir unsurlara karşı bir cepheye kavmi sevk etmesini ise dinin kavmi tehlikeye atması olarak kabul eder, bunu dillendirmese de "**ahmaklık**" sayar. Milliyetçiye göre kafir-Müslüman demeden kavim bir bütündür, bölünemez, parçalanamaz. Kürt milliyetçilerinin Yezidilere yönelik İslamî tepkiyi yadırgamaları, bu anlayışı yeteri kadar açıklıyor.

Eski MHP Milletvekili Prof. Abdulhaluk Çay'ın da itiraf ettiği üzere, milliyetçi için millet (kavim)-din ilişkisi asıl-detay, kalıcı-geçici ilişkisidir. **Milliyetçi için kavim, asıl**; din ise zamana göre değiştirilebilen bir detaydır. Abdülhaluk Çay, Türkiye'nin Batılılaşmayı tercih etmesini anlatırken özetle "**Türk milleti, İslamiyeti seçerken olduğu gibi zamanın koşullarında özünden bir şey kaybetmeden kültür değişimlerine ayak uydurabilen bir yapıdadır**" der ve ardından Batılılaşma tercihini Türklerin kendilerini koruma becerisinin doğal bir neticesi sayar. İslam'ı millet için gelip geçici bir inanç düzeyinde gösterir, millete ise zor duruma düşen dine sahip çıkma, din için kendisini tehlikeye atma değil; dinin zor duruma düştüğü yerde onu bırakıp yeni bir inanç veya kültür edinme yolunu gösterir, görevini yükler. Abdulhalûk Çay'ın bu yaklaşımı, klasik bir milliyetçi yaklaşımıdır; milliyetçilerin çoğu inkâr da etse onların durduğu nokta burasıdır.

MİLLİYETÇİLİK LAİK KARAKTERLİDİR

Milliyetçilik, Fransız İhtilali ile özdeşleşmiştir; Fransız İhtilali ise **laik bir harekettir**.

İhtilalcilerin başkaldırı nedeni, devleti Kilise-Kral ortaklığından kurtarmaktı. İhtilalciler, kilise hukukunu da Katolik Ümmeti (Milleti) içinde yer almayı da reddediyordu. Nitekim, başarıya ulaşır ulaşmaz bütün kiliseleri kapattılar. Kontrolü tam olarak ele geçirdikten sonra devlete hizmet edecek, devletin millete hükmetmesine yardımcı olacak bir Kilise ürettiler. O güne kadar, Fransız kavmi, kralla birlikte kiliseye hizmet ediyorken artık Kilise Fransız halkının çıkarlarına hizmet edecek, Fransız devletini güçlendirecekti. Bu tam anlamıyla olmasa da Bizans türü (Bizantihist) laiklikti.

İhtilalcilerin din kurumlarıyla kurdukları bu ikinci aşama ilişkisi, neredeyse bütün dünya milliyetçilerinin dinle ilişkisini açıklıyor.

Değişik dünya toplumlarından Fransız İhtilali'nden etkilenenler, pozitivist (akılcı) bir anlayışla esasta dine karşıydılar. Ancak dini kurumların büsbütün kapatılması yerine, onların bir kısmını dini kontrol altına almakta bir araç olarak kullanmak üzere açık tuttular, iktidarlarını sağlamlaştırmada veya iktidara gelmede dini araç edinmeye kalkıştılar.

Ne var ki sosyalizmin ortaya çıkmasıyla birlikte milliyetçiler ona karşı koyabilmek için dine "**mukaddes bir değer olarak**" daha çok yaklaştılar, hatta sosyalizme karşı "**dinin koruyucusu**" bile oldular; özellikle dinin siyasi yönünden habersiz kitleleri bu kisve altında kendilerine ısındırdılar. Oysa milliyetçilik, soy üstünlüğüne dair bir hukuk geliştiremezse bile hakları, devletin nimetlerini soy üstünlüğüne bağlı olarak dağıtmakla laik bir karaktere sahip olmak durumundadır. Buna kavmi, dinin ümmeti dışına çıkarmak, onun dostluk ve düşmanlığını dinden bağımsız geliştirmek, dolayısıyla "**din toplumu**"na alternatif bir toplum oluşturmak da eklenince **milliyetçilik dine karşı cephenin içinde yer alır**. Milliyetçilerin bir bölümünün bireysel anlamda samimi bir dindar olmaları, bu gerçeği değiştirmez.

ULUSALCILIK

Ulusalçılık, genellikle sol görüşlü ve ateist milliyetçilerin ideolojisidir. Başlı başına bir yazı konusudur. Burada kısaca anlatacağız. Ulusalçılar, sıradan milliyetçilerden farklı olarak dini tamamen reddeder, onu kavimlerini "**geri bırakan**", "**uyuşturan**" eskiye ait bir takım kurallardan ibaret görür. Din hukuku yerine genellikle sınıfçı sosyalist hukuku önerir. İbadetleri gereksiz saydığı için onun yerini doldurmayı gerekli görmez. Ancak son yıllarda, toplumların dinle bağının kesilebileceğine dair Marksist tezin sosyalist ülkelerdeki tecrübeyle çökmesiyle İslam dünyasındaki ulusalçıların çoğu, İslamiyet'ten önceki dinleri gündeme getirdiler. Fransız milliyetçiliğiyle de uyuşan bu çaba (Fransız milliyetçileri, kavimlerinin Hıristiyanlık öncesi çağlarını, Latin ve Eski Yunan kültürünü kutsuyor; onu Katolik kültüre karşı alternatif ediniyorlardı.) Şamanizm, Zerdüştlük gibi dinleri gündeme getirdi. Gerçekte onlar, bu dinlere inanmıyorlar, onları sadece halkı İslamdan uzaklaştırmak için bir araç olarak kullanıyorlar. Ki bu da milliyetçilik-din ilişkisinin tabiatına uygundur.

SENTEZCİ GÖRÜŞLER

İslam dünyasında solun manevi değerleri tehdit etmesi üzerine başta Türkler arasında olmak üzere "**sentezci**" anlayışlar gelişti. İslam'ın "**sentez**" yani "**kendisinden olmayanla birleşip bir karışıma dönüşme**" işlemini kabul etmeyeceği itirazları üzerine bu kesimler "**Türk-İslam sentezi**" adını terk ettiyse de düşüncelerini, kısmen İslam'ın lehine değiştirerek koruduğu görülmektedir. Eskiden "**Arafat Dağı kadar Müslüman-Tanrı Dağı kadar Türk**" sloganı atılırken bugün o kesimlerin önemli bir bölümü, artık, Türklerin İslam öncesi tarihine asla sahip çıkmıyor, sadece İslam içindeki tarihle övünüyor ve Şamanizmi yüceltenlere karşı tam bir cephe alıyor.

Son yıllarda Emevicilik üzerine geliştirilen Vehhabi ağırlıklı Arap-İslam sentezciliği de Arapların cahiliye günlerine sahip çıkmayı reddediyor.

Ne yazık ki Kürt-İslam sentezi iddiasındaki kimi kişiler ise hem eleştirdikleri hem farkında olmadan etkilendikleri Türk-İslam sentezcilerinden de ileri giderek hem İslam öncesi cahiliyesine sahip çıkıyor hem de o cahiliyenin bugünkü şakrakçılarında yana tavır takınıyor. Bu, vahim bir durumdur.

* "**Millet**" kelimesi, Kur'an-ı Kerim'de din anlamında kullanırken milliyetçiler "**kavim**" anlamında kullandılar. Topluluk ifade edecekse "**millet**" kelimesini "**kavim**" anlamında kullanma mantığını hazırlar. Çünkü onlar, "**kavim**"den, yani biyolojik bir yakınlıktan siyasi bir grup oluşturuyorlar; kavmi, ümmetleştiriyorlar. Kavim için ümmette olduğu gibi ortak bir inanç ortak bir tarih şuuru, ortak bir hedef belirliyorlar. Bu durumda "**kavim**", "**kavim**" olmaktan çıkıyor, bir dinin mensuplarının birliğine benziyor. Bu birlik de şüphesiz, "**ümme**t" ile ifade edilir. Ancak Türk ümmeti, Arap ümmeti demek yadırganacağından, "**ümme**t içinde ümmet **olmaz**" deneceğinden "**Türk milleti**" Arap milleti izafetleri tercih edilmiş. Bu arada kimi Arap milliyetçilerinin "**Arap milleti**"nden çok "**Arap ümmeti**"ni kullandığını söylemekte yarar var. Ümmet içinde ümmet olur mu!.

İslam dünyasındaki Milliyetçiliğin Kaynağı-3

Ahmet Yılmaz / Analiz

İslam tarihinde, kendi milliyetçi tezlerine doğrudan destek arayanlar, kendilerine benzer kişileri bulmaya çalışanlar, daima hüsrana uğramıştır. Bundan sonra da hüsrana uğrayacaktır. Çünkü sadece İslam`da değil; İslam tarihinde de milliyetçilik yoktur

Milliyetçiliğin etkisinde kalan kimi Türkler, Osmanlı'yı Türk milliyetçiliği yapmadığı için eleştirir. Şair Cegerxwin gibi kimi ulusal solcu Kürtler de Selahaddin-i Eyyûbi'yi Kürt milliyetçiliği yapmadığı için kınıyor; hatta ona hakaret ediyor. Yine son dönemde kimi Emevici Arap yazarlar da Abbasileri Araplık duyarlılıklarının zayıf olmasıyla eleştirir.

Halbuki İslam, milliyetçiliğe karşı öylesine sert bir tavır takınmış ve o yola girmeyi deneyen kimi Emeviler öylesine ağır bir nefrete konu olmuş ki hiçbir İslam topluluğu veya hükümdarı milliyetçiliğe meyletmemiş, milliyetçiliği gündeme getirmemiş. Milliyetçiliğe karşı oluşan yüksek İslamî şuur, buna hiçbir şekilde müsaade etmemiş.

Batılıların güdümündeki, hatta Hekimoğlu İsmail'e göre Batı eyaletleri konumundaki ulus devlet çağına kadar da İslam dünyasında kimse sınır geçişlerini Müslümanlara kapatmamış, Müslüman alimlerin ve hatta tüccarların İslam dünyasının her karışında serbestçe dolaşmalarına engel olmamış. Müslümanlar tarih boyunca hanedan memleketi diye sınırları belli devletler tanımışlarsa da yurt olarak Darü'l İslam'ı, yani Şeriat-ı Mahummed'in hakim olduğu bütün toprakları yurt diye bilmişler. Bu bilinç, Batıl araştırmacıların dikkatinden kaçmamış, onları hayret içinde bırakmıştır. Çünkü Batı'da yüzyıllar boyunca bir ülkeden diğerine geçiş, özellikle farklı mezhepler söz konusu olduğunda imkânsızdı.

Bunun için Batı'nın mezhepçi ve ırkçı penceresinden İslam tarihine bakanlar; meseleleri de kişileri de anlamıyor, anlayamıyor. Batı'nın bugün İslam dünyasında hâlâ inşasını südüdüğü milliyetçi – mezhepçi yapılanmayı doğru değerlendiremiyor.

İslam'ın milliyetçiliğe karşı duruşu, aile bağları, akrabalara iyilik, kabile ve kavimleri tanıma ile ilgili hükümleriyle milliyetçiliğe karşı doğrudan hükümlerinden anlaşılıyor.

A. İslam'ın Milliyetçiliğe karşı dolaylı hükümlerinden

Bu hükümler, doğrudan milliyetçilikle ilgili değilse de özü itibarıyla milliyetçiliği ilgilendirir:

İslam, anne – babaya iyiliği emreder ancak onların Allah’a isyana çağırın isteklerine boyun eğmeyi yasaklar:

“Biz insana anne ve babasını (onlara iyilikle davranmayı) tavsiye ettik. Annesi onu, zorluk üstüne zorlukla (karnında) taşımıştır. Onun (sütten) ayrılması, iki yıl içindedir. “Hem bana, hem anne ve babana şükret, dönüş yalnız banadır. Bununla birlikte, onların ikisi (annen ve baban) hakkında bir bilgin olmayan şeyi bana şirk koşman için, sana karşı çaba harcayacak olurlarsa, bu durumda onlara itaat etme ve dünya (hayatın) da onlara iyilikle (ma’ruf üzere) sahiplen (onlarla geçin) ve bana ‘gönülden-katıksız olarak yönelenin’ yoluna tabi ol. Sonra dönüşünüz yalnızca banadır, böylece ben de size yaptıklarınızı haber vereceğim.” (Lokman: 14-15)

Yüce Allah, bu ayet-i kerimelerde anne-babaya iyiliği tavsiye ediyor. Ancak söz konusu cepheleşme olunca onlara değil, **“Bana yönelenlerin yoluna uy”** buyuruyor. Dolayısıyla kişinin **“taraf”** tercihini söz konusu Allah’ın hükümleri olduğunda **“ailesinin tercihinin”** kriter yaparak belirlemesini yasaklıyor. Başka ayetlerle de desteklenen bu emir, milliyetçiliği daha ilk noktada hedef alıyor.

Yüce Allah, iyi olanın çocuklarının da mutlaka iyi olacağı, kendisine nimet verilenin soyuna da nimet verileceği düşüncenin doğru olmadığını ifade ediyor:

Bununla birlikte yüce Allah (cc), hem biyolojik kardeşliği “kardeşlik” olarak belirtiyor hem de bu kardeşliğin tek başına bir taraf gerekçesi olmasına müsaade etmiyor.

“Kardeşleri Salih onlara: ‘Allah’a karşı gelmekten sakınmaz mısınız’ dedi.” (Şuara: 142)

Ayet-i Kerimede **“kardeşleri”** olarak tarif edilenler, Hz. Salih (as)’in müşrik kavmidir. Aynı sure’de Hz. Lut (as) ve Hz. Hud (as)’un da kavimleri ile ilişkisi **“kardeşlik”** ile tarif ediliyor. Ama o peygamberler, o biyolojik kardeşleriyle aynı cephede yer almıyor.

Yüce Allah, akrabaya iyiliği emrediyor ancak akrabalık bağının kişiyi İslam’a karşı olan cephede yer alanlarla mücadele etmekten alıkoymasına izin vermiyor.

“Muhakkak ki Allah, adaleti, iyiliği, akrabaya yardım etmeyi, kötülük ve fuhşiyattan ve azgınlıktan alıkoymayı emreder. Belki tutarsınız diye size öğüt verir.” (Nahl: 90)

“Allah’a ve ahiret gününe imanını sürdüren hiçbir topluluğun babaları veya oğulları veya kardeşleri ya da akrabaları olsa bile Allah’a ve peygamberine karşı gelenlere, sevgi beslediklerini görmezsin. İşte Allah, imanı bunların kalplerine yazmış, katından bir ruh ile içinde ebedi olarak kalacakları cennetlere koyar. Allah, onlardan razı olmuştur, onlar da Allah’tan razı olmuştur. İşte bunlar Allah’tan yana olanlardır. İyi bilin ki felaha erenler, Allah’tan yana olanlardır.” (Mücadele 22)

Bu son ayet-i kerime konuyu kapsamlı olarak açıklıyor. Ama Hz. Nuh (as) ve Hz. İbrahim (as) kıssalarını da hatırlamakta yarar var:

“Nuh, Rabbine seslendi ve şöyle dedi: ‘Ey Rabbim! Şüphesiz oğlum, ailemdendir, Sen’in vaadin elbette haktır. Sen, hakimlerin en güzel hükmedenisin.’ Allah ‘Ey Nuh! O, senin ailenden değildir. Çünkü o salih olmayan bir amel işlemiştir. Bundan dolayı bilmediğin bir şeyi Ben’den isteme! Ben, sana cahillerden olmamanı öğütlerim’ dedi.” (Hud suresi 45-46)

“Şunu da unutmayın: Bir zamanlar İbrahim’i Rabbi bazı kalimeler ile imtihan etti. O, onları tam olarak yerine getirince ‘Ben, seni bütün insanlara önder kılacağım’ dedi. (İbrahim) ‘Ya Rabbi! Soyumdanda (önderler meydana getir)’ dedi. (Allah) ‘Benim ahdime zalimler ulaşmaz!’ buyurdu.” (Bakara 124)

Her iki kıssa, hak sahibi olmakta, üstünlükte, önder olmakta “**takva**” değil, soy bağının esas alınmasını reddediyor; milliyetçiliğe karşı muvahhid tutumun ilkelerini dolaylı da olsa ifade ediyor.

İslam, kavim bağını tanıyor ancak üstünlüğü takvada görüyor; bir kavme ait olmanın üstünlük gerekçesi yapılmasını reddediyor. Bu hüküm Hucurat Suresi’nde açıkça beyan ediliyor.

“Ey insanlar! Muhakkak ki biz, sizi bir erkekle bir dişiden yarattık ve sizi kavim kavim, kabile kabile yaptık ki tanışıp kaynaşasınız. Allah katında en şerefliniz O’ndan en çok korkanınızdır.” (Hucurat / 13)

Netice olarak, İslam bir anne-babaya ait olmayı, kardeşlere, akrabalara sahip olmayı sosyalist ve materyalistler gibi sadece **“biyolojik”** bir vaka olarak görmüyor. Kişiyeye bu yönde bir sosyal sorumluluk, bir insani vazife yüklüyor. Bu biyolojik yakınların sıradan kişiler olmaları iman cephesinden olmasalar bile ona yakın olmaları veya ona karşı nötr (tarafsız) olmaları durumunda onlara iyilikte bulunmayı onlara karşı insanî vazifeyi yerine getirmeyi emrediyor.

Buna karşılık söz konusu biyolojik yakınların iman cephesine karşı mücadele etmeleri durumunda onlarla mücadele etmeyi, gerektiğinde onlara karşı savaşmayı mü’min olmanın bir gereği kabul ediyor. Bu, tevhidi bir yaklaşımdır; iman odaklı bir ilişkidir ve iman odaklı bir karşı duruştur. Aksi bir tutum, mü’mini sürü peşinde giden bir nesneye dönüştürür ki bu, imanın özüne de İslam’ın insanın irade sahibi olduğu ve bu iradesini hiçbir duygu karşısında tatil edemeyeceği anlayışına da aykırıdır.

B. İslam’ın Milliyetçiliğe karşı doğrudan hükümlerinden

Milliyetçiliği herhangi bir ad altında doğrudan ifade ederek nehyeden ya da ona yol açan ilişkileri açık bir ifadeyle nehyeden hükümlerdir:

“Ey iman edenler, babalarınızı ve kardeşlerinizi eğer küfrü imana tercih etmişlerse dost edinmeyin! Sizden kim onları dost edinirse işte onlar zalimlerin ta kendisidir.” (Tevbe 23)

Ebu Hureyre (ra)’den rivayet edilen bir hadiste Hz.Peygamber şöyle buyurmaktadır:

“... Sizden kavimlerle övünen bir kimse olmasın. Atalarla övünenler cehennem kömürlerinden bir kömürdürler. Onların bu hali, Allah nazarında, burnuyla pislik yuvarlayan pislik böceğinden daha kötüdür.” (Ebu Davud, Edeb – 112)

İmam Cafer-i Sadık’tan rivayet edilen bir hadis de şöyledir:

“Kimin kalbinde bir hardal tanesi kadar olsun asabiyet (ırkçılık) varsa, Allah onu kıyamet günü cahiliye Araplarıyla haşredecektir.”

Cüdeb b. Abdullah’tan nakledilen bir hadiste Resulullah şöyle buyurmaktadır:

“Kim ummiye (gayesi İslam olmayan) bir bayrak altında bir asabiyete çağırırken veya bir asabiyete yardım ederken öldürülürse onun ölümü, cahiliye ölümü üzerindedir.”

(Müslim, İmaret 57)

Hadisler, birbirini destekliyor:

“İnsanları bir asabiyet (ırkçılık) için toplanmaya çağıran, bir asabiyet için savaşan ve asabiyet uğrunda ölen bizden değildir.” (Ebu Davud)

İmam-ı Malik Hazretlerinin **“Muvatta”** adlı eserinde aktardığına göre, Kays b. Muata adında bir Arap, Medine’de Müslümanları birlikte görünce: **“Evs ile Hazrec, Resulullah’a hizmet eden Araplardır. Ama şu Habeşli Bilal, şu Rum’dan gelme Suheyb, şu da Farslı Selman! Bunlar Arap değiller ki? Nasıl oluyor da Arap olmayan bu yabancılar, Araplarla eşit şekilde oturup sohbete kabul edilebiliyorlar?”** der. Bunun üzerine Muaz b. Cebel (ra) oturduğu yerden kalkıp adamın yakasına yapışarak: **“Seni Resulullah’ın huzuruna götüreceğim, bu söylediklerinin doğruluğunu ona soracağım. Ondan sonra seninle hesaplaşırız..”** der. Adamı Resulullah’ın mescidine götürür ve **“Ya Resulullah, bu adam için ne buyurursunuz? Biz Araplar oturmuş, Arap olmayan kardeşlerimizle tatlı tatlı sohbet ediyorduk, gelip aramıza ırkçılık fitnesi soktu. Arapların Arap olmayanlardan üstün olduğunu ileri sürdü, İranlı Selman’ı, Rum’dan gelen Suheyb’i, Habeşistan’dan gelen Bilal’i aşağı ırktan kabul ederek Araplarla sohbete layık olmadıklarını, aramızdan uzaklaştırmamız gerektiğini iddia etti.”**

Bu olayı dinleyen Resulullah’ın yüzünde seyrek görülen öfkelenme işaretleri görüldü. Hemen minbere geçerek oradakilere şöyle hitap etti:

“Ey insanlar! Sizin Rabbiniz birdir. Babanız, ananız da birdir. Araplık ne ananızda vardır ne de babanızda. O sadece sonradan meydana gelen dil farkından ibarettir. Arabın Arap olmayanlardan üstünlüğü yoktur. Üstünlük, Allah’a iman ve itaatedir. Bunu herkes böyle bilmelidir.”

Bu hadiste geçenler Veda Hutbesi ile de uyumludur:

“... Ey insanlar! Rabbiniz birdir. Babanız da birdir. Hepiniz Adem’in çocuklarıdır, Adem ise topraktır. Arabın Arap olmaya, Arap olmayanın da Arap üzerine üstünlüğü

olmadığı gibi; kırmızı tenlinin siyah üzerine siyahın da kırmızı tenli üzerinde bir üstünlüğü yoktur. Üstünlük ancak takvada, Allah'tan korkmaktır. Allah katında en kıymetli olanınız O'ndan en çok korkanınızdır. Azası kesik siyahı bir köle başınıza emir olarak tayin edilse, sizi Allah'ın kitabı ile idare ederse onu dinleyiniz ve ona itaat ediniz. Kimse kendi suçundan başkası ile suçlanamaz. Baba, oğlunun suçu üzerine, oğlu da babasının suçu üzerine suçlanamaz..."

Ne büyük bir dindir İslam ve Sen, ne büyük bir Peygambersin Ey Muhammed (sav)!

Bir kişinin suçundan bir kabilenin hepsi bir yana o kişinin aynı dili konuştuğu halk suçlanabilirken sana Allah katından gelen dinde ne oğul babanın suçundan sorumlu ve ne de baba oğlunun suçundan... Bu ne büyük adalet Ey Nebi!

İrkçılar, koca bir tarihin günahlarını, eksilerini günün insanının sırtına yükleyip onu görmediği, bilmediği, duymadığı çağların suçuna ortak edip katlederken Sen'in dinin kişinin ortağı olmadığı hiçbir suçu ona yüklemiyor.

Aslında Resulullah'ın döneminde ırkçılık, faiz ve kadın hakları ihlâli gibi yaygın değildi; daha çok bireysel bir eğilimdi. Resulullah'ın Veda Hutbesi'nde ırkçılık konusunda işlemesi başlı başına bir ispatıdır. O gün olmayan milliyetçilik, bugün dünyanın dört bir yanına yayılmış; o gün belki sıradan bir insanın bu konuya değinmeye ne gerek diyeceği bir husus bugün dünya ideolojisi haline gelmiş.

İslam, ırkçılık sorununu kesin olarak çözmüş, bugünün Amerika'sı bir zenciye devlet başkanı yapabilmekle övünüyor; Avrupa'da bugüne kadar bir tek yabancı devlet başkanı veya kral olamamış. Oysa İslam tarihinde azatlı köle vezirler dönemi bir yana; azatlı kölelerin hükümdar olduğu devletler yüzyıllarca hüküm sürmüştür. (Örneğin Mısır Fatimelerinin pek çok veziri Sudanlı azatlı kölelerdir; Eyyûbilerden sonra kurulan Memluklar Devleti de azatlı köleler devletidir. Bu devlet, yüzyıllarca ayakta durmuş.)

İrkçılıktan şikayet edenler İslam'ın sadece bu yanını bile araştırırsalar ne büyük bir dinle yüzyüze olduklarını göreceklerdir.

Emeviler, sila-i rahim (akrabaya iyilik) ilkesini suistimal ederek önce bir kabile anlayışı sonra Arap-Mevali (Arap olmayan) ayrımı üzerinden bir Arap kavmiyetçiliği inşa etmeye çalıştılsa da bu hem kendi içlerinde (Ömer b. Abdülaziz gibi salih kişiler tarafından) tam destek bulmadı hem de onların imhasıyla neticelendi. Nitekim

onlardan arta kalan Endülüs Emevileri, milliyetçiliğin zerresine bulaşmadılar; hatta Müslümanların şikayet edeceği kadar devleti dışarıya açtılar.

Öyleyse bugünkü İslam dünyasında görünen milliyetçi gruplar nasıl oluştu? ..

İslam Dünyasındaki Milliyetçiliğin Kaynağı-4

19.yüzyılda Paris`teki çoğunlukla Yahudi sosyal bilimcilerin yönetiminde adeta sosyal üretim laboratuvarları kuruldu. O laboratuvarlarda İslam dünyası için ırkçılık, milliyetçilik ve sonraki dönemde ulusalcılık üretildi

06 Şubat 2012

Ahmet Yılmaz / Analiz / doğruhaber

Milliyetçiliğin İslam dünyasına taşınması, 1789'daki Fransız İhtilali ile başlamadı; Napolyon'un 1798'deki Mısır seferi ile başladı. Fransa o seferle birlikte, İslam dünyasında ümmet bağıını parçalamadan kalıcı sömürgeler kuramayacağı, daha doğrusu İslam dünyasını kesin bir yenilgiye uğratamayacağını anladı.

O tarihten sonra, bir fabrika nasıl bir mal üretip ve o mal ihraç ediliyorsa Paris'te de İslam dünyasına yönelik öylesine bir modernizm ve milliyetçilik fabrikası kuruldu, bir sosyal üretim laboratuvarı oluşturuldu.

Bu sosyal üretim laboratuvarının başına da genellikle ya bizzat Yahudi olan ya da Yahudi kökenli Hıristiyanlaşan Yahudiler getirildi.

19. yüzyılın ortalarından 20. yüzyılın ortalarına kadar o laboratuvarlarda birbiriyle ilgili üç şey üretildi: Irkçılık, milliyetçilik, ulusalcılık.

Irkçılık, genellikle İslam dünyasını etkilemedi. Milliyetçilik, ümmet bağıını darmadağın etti. Ulusalçılık ise 19.yüzyılın sonlarından yakın bir döneme kadar İslam dünyasında batılılaşmaya ve sömürgeciliğe karşı oluşan şuurun semeresi olan İslamcı önderleri, cemaatleri, aydınları tasfiye etmekte bir piyon olarak kullanıldı. Milliyetçiliğin amacı, büyük ölçüde Osmanlı tarafından temsil edilen düzeni bozmaktı. Ulusalçılığın amacı ise sömürgeciliğe ve Batılılaşmaya karşı gelişen İslami şuurlanmanın Batılıların çıkarlarını tehdit edecek bir devlet düzenine ulaşmasını engellemektir. *

O sosyal laboratuvarlara İslam dünyası, ne yazık ki, kendi elleriyle öğrenci gönderiyordu. O günlerde İslam dünyasının durumu, zalim bir hükümdardan korkan bir halkın, ona kurban etmek üzere gençlerini vermesine benziyordu. Batı'nın ilerlemesinden endişeye kapılan Osmanlı ve Mısır, Paris'e burslu öğrenci gönderdiler. Yeterli olmamış ki bir de 1855'te orada Mektebi Osmani diye bir okul kurdular. Hocalar Fransız... Maaşlar ve öğrenci masrafları Osmanlı ve Mısır'dan... Amaç Osmanlı ve Mısır için idareci yetiştirmek...

O okulda veya Fransızlara ait okullarda yetişen gençler, orada verilen eğitimin etkisiyle Türk veya Arap milliyetçisi olarak İslam dünyasına döndüler. Önce bir dil sevgisi şeklinde belirdi bu milliyetçilik. Sonra **Turanizm** ve **Arabizm** oldu. Hedef Osmanlı'nın Arap İslam dünyasından daha kolay çıkarılmasıydı. Ancak Türkler ve Araplar, geniş bir coğrafyaya yayıldığından ve batılıların amacı **"yutabilecekleri dilimler"** üretmek olduğundan bu düşünce zamanla **Andolu Türkçülüğü** ve **Mısır milliyetçiliği, Suriye Milliyetçiliği** gibi garip birimlere ayrıldı.

Prof. Baskın Oran, "İslam dünyasında erken ve geç milliyetçilik olmak üzere iki milliyetçilik gelişti. Erken milliyetçilik, Türk milliyetçiliği ve Arap milliyetçiliğidir. Geç milliyetçilik ise onlara tepki olarak doğan Kürt milliyetçiliğidir" der. Biz, bu üç milliyetçiliğin yanında İran milliyetçiliğini de anlatacağız. Sırası geldikçe...

TÜRK MİLLİYETÇİLİĞİN DOĞUŞU

Türk milliyetçiliğinin doğuşu, resmi kaynaklarda özetle şu şekilde anlatılır: 1789'da Fransız İhtilali oldu. Bu ihtilalde burjuvanın

yönetimi ele geçirmek için oluşturduğu milliyetçilik, ihtilalden sonra Batı Avrupa'ya özgü olmaktan çıkarak tüm dünyaya yayıldı. Doğu Avrupa ve Balkanlarda ulusal bağımsızlık ideolojisine dönüştü. Bulgar bağımsızlıkçılarla savaştan Türk subayları, onlardan etkilendi; Rusya'dan kaçan Yusuf Akçura gibi Türk aydınları buna katkıda bulundu, **Yahudi kökenli Münij Tekipalp** (Moiz Kahen)'tan etkilenen Ziya Gökalp, bu akımı Türkiye koşullarına uydurdu; Mustafa Kemal, Ziya Gökalp'ın düşüncelerini kısmen, Cumhuriyet'in resmî ideolojisi haline getirdi.

İlk bölümünü Prof. İhsan Güneş'ten aldığımız bu bilgiler doğrudur ama resmin tamamını göstermekten uzaktır. Çünkü, resmin Balkan savaşları öncesini aktarmamakta ve milliyetçiliğin dış hazırlayıcılarını göstermeyi istememektedir.

Ziya Gökalp, milliyetçiliğin oluşturucusu değil; Turancılığı Türkçülüğe uyarlayan, Türkçülüğü Misak-ı Milli sınırlarına göre sistemleştiren kişidir. **Yusuf Akçura** ise milliyetçiliği dönemin koşulları gereği karıştırılan İslamî terimlerden uzaklaştırıp daha katı bir şekilde Batıcılaştıran ve Laikleştiren Rusya'dan İstanbul'a gelen Türklere dendir.

Osmanlı'da gelişen ve Cumhuriyet döneminde resmî bir hüviyete kavuşan milliyetçiliğin daha derin kökleri vardır.

Bu konuda, kendisi de bir Türk milliyetçisi olan ve eserlerini milliyetçi Ötüken Yayınları'nda bastıran Doç. Bayram Kodaman, dikkatleri Osmanlı'nın eğitiminde Fransız modelini benimsemesine yöneltir.

Osmanlı, Avrupa ilkelerinin reform tezlerinden birini benimseme durumunda kaldığında 22 Şubat 1867'de Fransız tezini resmen kabul eder ve daha önceki sürecin de etkisiyle eğitimini de Fransız tezinin göre düzenler.

Fransızlar, kendi ulusalcılıklarını Osmanlı'ya uygulamaya çalışırlar. **"Bu tez esasta sömürgeci bir amaçla hazırlandığı halde iyi niyetli olduğunu göstermek için Türklerin ve Türkçenin etrafında"** gerçekleşeceği görünümü verilir. Bu görünüm (Fransa'da ve İstanbul'daki yabancı okullarda yetişen) Tanzimatçı paşaların da onayını alır. Tez, Osmanlı aydınlarının dilinde sözde Türkçe ve Türkler etrafında Osmanlı Birliği'ni sağlamaya yöneliktir. Oysa gerçekte,

1. Gayrimüslim azınlıkları
2. Araplar gibi Müsümanları

Osmanlı'dan koparma ve Türkleri **"Milliyetçilik"** ile Orta ve Batı

Anadolu'ya sıkıştırmaya yöneliktir. Bu tezin uygulandığı Osmanlı okulları Gazeteci Said Bey gibi **"Araplar, Arap diyarına; Acemler, İran'a; Frenkler (Avrupalılar), Firenkistan'a gitsin"** diyebilen aydınlar yetiştirecektir. Önermenin son bölümü bir yana, Fransa'nın ve diğer sömürgecilerin istediği tam da buydu. Daha doğrusu, önermenin ilk iki bölümü tam gerçekleştiğinde üçüncü bölüm, tam zıt yönde geliyecekti. Çünkü Said Bey gibiler, milliyetçiliği, milli devlet kurmak için araç sanmışlarsa da, Fransızlar için İslam dünyasında milliyetçilik, Şarkiyatçıların (Müsteşrik araştırmacıların) ürettiği bir bölünme silahı idi. Osmanlı'nın eğitim sistemini buna uydurması kendisini imha edecek silahı bizzat kendi elleriyle üretmesi anlamına geliyordu.

MİLLİYETÇİLİĞİN TEORİSYEN VE UYGULAYICILARI

Siyasal milliyetçiliğin teorisyenleri, Fransız İhtilali'nin romantik önderleridir. Bu önderler, Osmanlı'nın son kuşağı üzerinde doğrudan veya dolaylı etkili oluyor. Nitekim M.Kemal, **"Fransız ulusunun ulusal bayramı, bütün ulusların bayramıdır"** diyecek kadar o ihtilale duyduğu hayranlığı ifade ediyor.

Fransız İhtilali sonrasında Osmanlı'da milliyetçiliği yaymak için şöyle bir zincir oluşur:

1. Fransa'daki Yahudi kökenli olan veya Yahudiliğini sürdüren teorisyenler
2. Değişik ülkelerden İstanbul'a gelen Yahudi mühtediler (Müslüman olduğunu söyleyen Yahudiler)
3. Yabancı veya azınlık okullarında yetişen gazeteci ve araştırmacılar
4. İttihatçı aydınlar
5. Cumhuriyetle birlikte milliyetçiliği resmi ideolajiye dönüştürenler

Türk Diyanet Vakfı tarafından değişik kurumlara dağıtılan, David Kushner'e ait **"Türk Milliyetçiliğinin Doğuşu"** ve Şerafettin Turan'a ait, Türk Tarih Kurumu tarafından basılan **"Atatürk'ün Düşünce Yapısını Etkileyen Olaylar, Düşünürler, Kitaplar"** adlı eserlerde konu ile ilgili ayrıntılı bilgilere yer verilmektedir. Şerafettin Turan, THK adına Atatürk'ün kitaplığını incelemiş, onun altını çizdiği bölümlerin kaynak gösterilmeden gerek konuşmalarına gerek Tarih II (Orta Zamanlar) adlı, 1930-1940 yılları lise ders kitabına nasıl girdiğini tek tek belirlemiştir.

Milliyetçiliği inşaa çabasında adı en çok duyulan yabancı isimler şunlardır:

-Leon Cahun:

Fransız Yahudisidir: Türklerin dikkatini, İslamiyet öncesi tarihlerine yöneltmeye çalıştı. Bu alanda ırkı yüceltici, kahramanlık hikayeleri uydurdu. Kanıtlara dayalı bilgiler vermektense heyecana sürükleyici bilgilere yer verdi. Bilgilerin doğruluk değeri tartışıldı, kasıtlı bir propaganda içinde olmakla suçlandı. Ama "**Asya Tarihine Giriş**" başta olmak üzere eserleri Necip Asım gibi resmi araştırmacılar tarafından Türkçeye çevrildi. Bu eserde milliyetçilerin başını döndürecek iddialara yer veriyor. Cengiz Han'ı yüceltiyor, "Avrupa'ya medeniyeti Turan ırkı getirdi diyecek kadar ileri gidiyor, Türklerin İslam'la tanışınca doğruluk ve görüşlerindeki açıklık gibi özelliklerini yitirdiklerini söylüyor.

-Joseph Deguignes:

Fransız Yahudisidir: "Hunlar, Türkler, Moğollar ve diğer tatarların Umum Tarihi" adlı eseriyle ünlü bir Şarkiyatçıdır. 1756-1758 yıllarında yazdığı bu kitap, asıl etkisini ihtilal sonrasında gösteriyor. Kitapta İslam tarihinin bütünü çarpıtılarak işlenmiş, ardından Türk tarihine geçmiş. İki amacı vardır:
1.İslam'ın ilahi bir din değil, beşeri bir Arap icadı olduğunu
2.Türk tarihinin kendi başına İslam tarihinden üstün olduğunu kanıtlamak.

Ş.Turan, bu kitaptaki bilgilerin kaynak gösterilmeden Tarih II (Orta Zamanlar) kitabına olduğu gibi geçirildiğini tespit etmiş. Türk çocuklarına İslam, bir Yahudinin dilinden anlatılmış. (Kitaptaki bilgileri buraya aktarmak gereksizdir. Dileyenler, internette "Tarih II (Orta Zamanlar)- Türk Çocuklarına Bu kitabı okuttular" bilgisiyle kitabın aslına ulaşabilirler.)

-Davids:

Henüz 21 yaşında iken ölen bir **Fransız Yahudisidir**. Buna rağmen Türkçe üzerine yaptığı araştırmalar (!); "Annesi tarafından II. Mahmut'a sunulmuş; "Davids Grameri" diye ünlü bir başvuru kitabı olmuş.

Diğerleri: Ernest Renan (Eski Papaz), Joseph Arthur Degobineaç (Yahudi kökenli-Irkçılık teorisyeni), Gibb, Thomsen, Leon Caetani (Özellikle Hz. Peygamber (s.a.s.) ile ilgili görüşleri incitcidir. "Tarih II Orta Zamanlar" kitabında en çok alıntı yapılan Şarkiyatçıdır.) Herbert George Wells, E.Pittard (1930'lu yıllarda Türkiye'de ırkçılığın yönetici sınıf arasında yayılmasında büyük paya sahiptir.)

Muhtedi Yahudiler

-Mustafa Celalettin Paşa:

Asıl adı Constantin Borzecki'dir. **Polonya Yahudisi** iken Müslüman olup Osmanlı ordusunda paşalığa kadar yükselmiş. Herhalde en büyük eseri, **torunlarından Nazım Hikmet**'tir. Nazım Hikmet'in sosyalist görüşlerle Türk gençlerini İslam'dan uzaklaştırma çabası biliniyor. Torun, sosyalistleştirirken bakın, dede ne yapmış?

Ş.Turan, Atatürk'ün onun "Eski ve Modern Türkler" kitabını okurken altını çizmelerden ve notlarından yola çıkarak şu konularda etkilendiğini belirtiyor:

1. Türkiye yerleşmiş kavimlerin de Avrupalılar gibi Ari soyundan geldiği
2. Türklerin uygarlığı koruduğu
3. Halifeliğin Osmanlı tarihinde olumsuz etki yaptığı
4. Halife şanını alan sultanların Türklüğü ihmal ettiğini
5. Türk bilginlerin Arapça adlar taşımasının Türklüğe zarar verdiğini
6. Arap alfabesinin Türkçenin yapısına uygun olmadığı.

Kitabın 1870'te yazıldığını düşünürseniz, bu çalışmaların ne kadar erken bir dönemde başladığını fark edebilirsiniz. M.C.Paşa'nın kaynağı ise muhtemelen Joseph Deguignes'tir. Her ikisinin de hedefi Türkleri ümmet tarihinin dışına çıkarmaktır.

-Arminus Vambery:

Macar Yuhudisidir. Bir ara Müslüman olduğunu söylüyor. II. Abdulhamid'in güvenini kazanıyor, saraya giriyor. Türkçenin diğer Müslüman halklara dayatılmasında en önemli paya sahiptir, deniyor. Yönetimle arası bozulunca Fransa'ya kaçıyor; anılarını "Sahte Bir Derviş'in Orta Asya Seyahati" adı altında kitaplaştırarak Müslümanlarla alay ediyor.

Yerli İsimler

-Şemsettin Sami:

Masonik ilişkileri araştırma konusudur. Rum Koleji mezunudur. Dil üzerinden yola çıkarak Turancılık fikrini oluşturmaya çalışmış. Türklerin İslam kültürüyle bağlarını hedef almış. Orhun Yazıtlarını İstanbul Türkçesine çevirerek gençlerin dikkatini İslam öncesi kültüre çekiyor. Roman yazarak "kadın hakları" konusu üzerinden İslam ahlakına saldırıyor. Bedeviler üzerinden Arapları aşağılıyor. "Atalarımız cahildi" diyerek İslamlaşmayı kötülüyor. "Kavim ve ırk farkının birinci ölçüsü dildir; Türkçenin Arapça ve Fransızcadan istiklali sağlanmalıdır" diyor.

O günlerin hali gerçekten ilginç: Araplar, milliyetçiliğin etkisiyle siyasi istiklallerini Türklerden isterken, Türkler de yine milliyetçiliğin etkisiyle Arapçadan dil istiklalini istiyor.

Bu elit sınıf anlamında ümmet bağının çözülüşüdür. Halk, o bağı hep koruyacak. Yabancı kültürlerin etkisindeki elit sınıf ise hep makaslamaya çalışacaktır.

Ş.Sami, hızını alamıyor "Arapça ve Farsça kelimeleri kullanmamakta yarışalım" diyor. Bütün Türk ırkına kabul ettirilecek bir dil ırk birliği ile Turancılık heyecanının gerçekleşeceğini iddia ediyor. Diğer Jön Türkler de benzeri görüşleri dile getiriyor. II.Abdulhamid onlardan yakınsa da bürokrasi onların elinde, okullar onlara emanet. Osmanlı'nın dört bir yanında milliyetçiliği hissettiriyorlar, diğer halkların milliyetçilik akımlarına zemin hazırlıyorlar. Esas proje de budur: Üst, milliyetçileştikçe baskı yapacak; alt, o milliyetçiliğe bakıp kendi milliyetçiliğine fetva arayacak, üstün üzerine yürüyecek; üst, baskıyı artıracak ve bünye çatırdayacak, parçalanacak, Batılılar da gelip o parçaları yutacaklar, ne yazık ki proje tutuyor.

Bu süreçte görev alan Ahmet Mithat, Necip Asım, Ziya Gökalp gibi isimler ayrıca incelenmeye değerdir. Ama galiba Şemsettin Sami şu an için yeterli bir örnektir.

*** İslamî şuurulanma bu düzeye ulaşmış mıydı?"** sorusu akla gelebilir. Bu sorunun cevabı sömürgecilere karşı verilen savaşların renginde saklıdır. Libya'da, Cezayir'de İslam olmasaydı halkı sömürgecilere karşı ne harekete geçirecekti? Türkiye'de de 1920-1923 TBMM toplantılarındaki konuşmaların İslami düzeyi, bugünkü İslami yayın organlarının çok ilerisindedir. Orada en güçlü akım siyaset yazarlarının tabiri ile İslamcılıktır. Bunu doğrulayan inkılap Tarihçi Prof. İhsan Güneş, İslami şuurun kitlelerde ulaştığı düzey içinde **"T.B.M.M. açıldığı zaman Anadolu'da etkin ideoloji İslamcılıktır. Ancak ittihat ve Terakki'nin geliştirdiği ulusalcılık düşüncesi de filizlenmiştir"** der; iki düşüncenin halk nezdindeki güç düzeyine dikkat çeker.

İslam Dünyasındaki Milliyetçiliğin Kaynağı-5

Ahmet Yılmaz / Analiz

19. yüzyılın sonunda oluşan Arap milliyetçiliği,
**“ümmetten kopar Fransa`ya ve Batı medeniyetine
bağla”** operasyonudur

13 Şubat 2012

Milliyetçilik, kendi ırkına ait olduğunu sandığı değerleri sevmeye; kendi ırkına ait olmadığını düşündüğü değerlerden nefret etmeye dayanır. Akla değil; hislere seslenir; bencil duyguları harekete geçirir. Çekici bir günah gibi dikkat çeker, çoğu zaman sorgulanmadan kabullenilir. Bu nedenle hızla yayılır.

Kızılhaç'ın kurucusu Henri Durant, özetle şöyle der:
“Ortadoğu’yu ateş ve kılıçla ele geçirmenin önünde çok engel var. Batı’nın elinde daha kuvvetli bir silah vardır: Batı medeniyetinin sulh yoluyla İslam ülkelerine aşılması.”

Milliyetçilik, bu emperyalist amacın en önemli silahıdır. İslam dünyasını, Batı işgali karşısında donanımsız bırakmak ve parçalayarak kolayca işgal etmek isteyen emperyalistler, milliyetçiliği önce laiklik ve modernizmin yayılmasında, ardından da sosyalizmin kitlelere yayılmasında bir at ya da bir kamuflaj olarak kullandılar.

Müslümanlar, nefislerine uyup milliyetçi çağrılara kulak verirken milliyetçiliğin nefsi okşayan türkülerinin arasına modernizmin, sosyalizmin, İslam karşıtlığının nakaratları kondu. Milliyetçileştiklerini sanan zavallılar, bir anda kendilerini Batı değerlerinin savunucusu olarak gördü. Hedef Türklük iken, Araplık iken, Kürtlük iken netice **“Fransız kültürü muhipliği (sevdalığı)”** oldu. Bu gerçeği, ilk günden bugüne Arap milliyetçiliğinde bütün unsurlarıyla gözetlemek mümkündür.

ARAP MİLLİYETÇİLİĞİNİN DOĞUŞU

Gerek “**vaka kaydı**” şeklindeki tarihler, gerek tarihin değerlendirilmesi biçiminde, Arap, Türk, Rus, İranlı, Amerikalı yazarlar tarafından kaleme alınan bütün eserler, modern çağ Arap milliyetçiliğini Fransız kültürüne bağlar. Milliyetçiliğin Araplar arasında yayılmasının başlangıcı olarak Fransız İmparatoru Napolyon’un Mısır seferini kabul ederler. Milliyetçilik, o tarihten sonra Türk milliyetçiliği ile eş zamanlı olarak bir kısım Arap arasında ve genellikle Hıristiyan ve Yahudilerin girişimiyle yayılır.

Arap milliyetçiliğinin üç odağı (çeşmebaşı) vardır: Mısır, İstanbul ve Şam coğrafik (Lübnan ve Suriye).

Arap milliyetçiliğinin dört öncüsü vardır; Fransız müsteşrikler (şarkiyatçılar), Hıristiyan ve bazı Yahudi kökenli Araplar, İttihatçı Türkler, onlara aldanan az sayıdaki Müslüman Arap...

Arap milliyetçileri, İttihatçılar üzerinden dolaylı olarak; Fransız müsteşrikler üzerinden ise doğrudan Fransa’ya bağlıdır. Bundan dolayı Arap milliyetçiliği Fransız muhipliği biçiminde gelişmiş. Arap milliyetçileri, yabancı düşmanlığını hep gündemde tutarken özellikle ilk dönemde Fransızları daima bu düşmanlığın dışında tuttu, onları medeniyetin öncüleri olarak gördü. Fransa’nın hedefi ümmeti köklerinden koparmak ve parçalamak olduğundan, onların yetiştirdikleri Arap milliyetçileri Batılılaşmayı (bir tür Fransızlaşmayı ve ümmet bütünlüğünden kopmayı savundu. Bu da Arap milliyetçiliğini I.Dünya Savaşı sürecindeki işgal hareketinin bir ayağı haline getirdi. İttihatçılar, Osmanlıyı çökertti, onlar, Osmanlı’nın Arap coğrafyasındaki mirasını Batılı emperyalistlere yem etti.

FRANSA’NIN ARAP MİLLİYETÇİLİĞİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Napolyon, “**Mısır Kurumu**” diye bir enstitü kurdu; bu enstitüye Mısır’ın İslam öncesi tarihini araştırma ve yüceltme görevi verdi. Clot, Crosy, Linant, Rousset gibi Fransız müsteşrikler Mısır’a gönderildi; onların eliyle coşkulu bir “Eski Mısır Tarihi” üretildi.

Mısır hakimi Arnavut kökenli Mehmet Ali Paşa ve ailesi, Paris’e öğrenci gönderdi. “**Paris’te hocaları Fransa ordusu tarafından belirlenen özel bir üniversite oluşturdu.**” “**Mısır Kurumu**”, müsteşriklerinin ürettiği İslam öncesi Mısır tarihini Mısırlı öğrencilerin zihnine kazandı.

Sonraki dönemde aynen İstanbul örneğinde olduğu gibi Mısır'da çok sayıda yabancı okul açıldı. Bu okullarda **"Mısırlı Fransızlar"** diyebileceğimiz, biyolojik olarak İslam dünyasına ait, düşünce ve amel olarak Fransız kişiler yetiştirildi. Bunlar, özellikle eğitim kurumlarının başına getirilerek, İstanbul'da olduğu gibi, Mısır'ın yeni nesillerine hoca yapıldı. Bu kişilerden bir kaçı şunlardır:

Tahtavi: Asıl adı Rifaa Râfi et-Tahtavi'dir. Napolyon'un Mısır kurumunun öğrencisidir. Şinasi ve Namık Kemal gibi onun da örnek aldıkları Fransız Racine, Volteir, Rousseau, Montesquieu gibi adamlardır. Görevi Mısır Milli Eğitim Bakanlığı Dergisi'nin baş yazarlığı ve diğer eğitim işleridir.

-Tahtavi:

1. Fransızlar, taklit edilecek bir ulustur.
2. Fransızlar, sanıldığı gibi ahlâken düşük bir toplum değildir.
3. **"Mısır ulusu"**, İslam ümmetinin bir parçası olmakla birlikte, İslam ümmetinden ayrı özelliklere sahiptir.
4. Mısır, Arap ulusunun bir parçası olmakla birlikte Arap ulusundan da ayrı özellikleri vardır, diyordu.

Ziya Gökalp'ın Anadolu Türkçülüğünü savunduğu gibi o da Mısır Araplığını savunuyor. Çünkü o günlerde Fransa'ya bu kadarı gerekirdi. Öte yandan Tahtavi, Mısır'ın geri kalmasını yabancıların işgaline bağlıyor. Ancak yabancı olarak sadece Memlukları ve Osmanlıları görüyordu. Çünkü Fransa'nın ilk hedefi, Türklerle Arapları birbirinden ayırmaktı. Aynı Tahtavi, Fransa'nın Cezayir'i işgal etmesini sadece eleştirmekle yetiniyor ve Mısır'ın Fransa tarafında işgal edilmesi için adeta yalvarıyordu.

-Yakub Sannu:

James Sanua diye bilinir. **Yahudi** bir babayla İtalyan bir annenin çocuğudur. Ama Ebu Nazzâre adıyla Mısır okumuşları arasında, büyük(!) bir vatansever olarak ün salmış. Vatanseverliği (!) yayan bir dergi de çıkarmıştır. Ama ne vatansever! Şu haber onu ispatlıyor: "Dün Şeyh Ebu Nezzâre Trocadero'da bir konuşma yaptı." Fransa tarihi ve dostluk konusunda Fransa'nın doğu uluslarıyla olan iletişimlerine değinen bir söylev verdi. Dinleyenler, onun sözlerini sıcak karşıladılar. Mısır Tiyatrosu müzik grubu **"Yaşasın Fransa ve sömürgeleri" haykırışları arasında Arap milli marşını çaldı** ne hikmetse sonraki dönemde Ankara'da da ulusal liderler, Fransız milli gününe katılıp benzeri konuşmalar yapacaklar.

-Şibli Şumeyyil:

Suriye protestan koleji'nin mezunlarından. Mısır'da ün saldı. Bir **Hıristiyan** olmasına rağmen **Arap milliyetçiliğinin** önderlerinden, milliyetçilik yaparken Arap gençlerine Darwin anlatıyor. Onları maymun teorisine inandırmaya çalışıyor. Ama aynı zamanda Araplar arasında saygınlık kazanmak için, Mısır'ın İngiliz yetkilisi Lord Cromer'e karşı Kur'an-ı Kerim'i savunur görünüyor. Arap gençlerine sosyalizmi ilk öğretenlerden biri de odur. Ona göre "din Arapları bölmemeli. Arapları Hıristiyan, Müslüman demeden birleştirecek olan Arap milliyetçiliğidir. Ne hikmetse Arap milliyetçisi, Darwinci sosyalist, Süveyş Kanalı üzerindeki Batı hakimiyetini de savunuyor. Ne ilginç milliyetçilik. Ama bazı gençler ona inanıyordu. Çünkü; onlara inanan gençler Mısır'da önemli yerlere çıkabiliyordu. Aynı durum, İstanbul'da da geçerliydi. Devlette yer kapmak, II. Abdülhamid döneminde bile genellikle gizli İttihatçıların elindeydi.

-Taha Hüseyin:

Eğitimi Paris'te tamamladı. Şemsettin Sami, Necip Asım gibi Türkler, J.Deguignes, Gobineau gibi Yahudilerin etkisiyle Türklerin İslamiyet'ten önceki kültürleriyle uğraşırken o da Fransız hocalarının etkisiyle Arapların İslam öncesi kültürüne yöneldi, "Cahilliye Şiiri Üzerine" adlı eseriyle ünlendi. Fransız patronların tek hedefi vardı: Türklerin ve Arapların ayrı bir kültür kökünden geldiklerini dolayısıyla bunların bir "ümme" oluşturmalarının yanlış olduğunu gençlere inandırmak. Onların İstanbul ve Kahire'deki atları farklı yönlerde koşuyor görünse de aslında bir bedeni parçalamak için koşturulduklarından aynı işi görüyor, aynı hedefe hizmet ediyordu.

Mısır Milli Eğitim Bakanlığı da yapan bu adam, Mısır çocuklarına Mısır'ın İslam dünyasıyla pek bağı yok. Buna karşılık İslam öncesi Eski Mısır, Avrupa ile bir bütündü, o günlerde bilimde pek ilerdeydi; bugün ise bilim Avrupa'da. Bizi o bilimden alıkoyan sadece Osmanlı idi. Avrupa ise bize bilimi getirmek istiyor.

Onunla aynı çağda Halide Edip Adıvar gibi Yeni Yunancılar da Anadolu'nun aslında Avrupa medeniyetinin bir parçası olduğunu söylüyorlardı. Onlara göre "**ilerlemek**", "**Batılılaşmak**" demekti. M. Kemal de ilerlemeyi Avrupa'ya benzemek olarak görüyordu.

COĞRAFİK ŞAM ARAP MİLLİYETÇİLİĞİ

Suriye sahilleri, Lübnan ve Filistin'i kapsayan bölgede gelişen Arap milliyetçiliğidir.

Bu bölge (özellikle Suriye ve Lübnan), Osmanlı tarafından daha yüzyıllar önce Fransa'nın ekonomik ayrıcalıklarına açıldı. Peşinden İngiltere'nin de bu ayrıcalıkları oldu. Haçlıların tarih boyunca göz diktiği bu topraklarda Hıristiyan ve Yahudiler Avrupa devletleri ile

ekonomik bağlar kurdu, zenginleşti. Bu ekonomik zenginliğini eğitimde geliştirmeye dönüştürdü.

Bölgede çok sayıda yabancı okul vardı. Bunların en etkili isse Suriye Protestan Koleji idi.

Fransızların denetimindeki Galatasaray Lisesi, nasıl Bulgaristan başta olmak üzere, Balkanlar'da milliyetçiliğin odağı olmuşsa Suriye Protestan Koleji de Coğrafik Şam`da Arap milliyetçiliğine öyle odak oldu. Okul, Amerika'ya ait olsa bile Fransız kültürüne hizmet ediyordu.

Okulda masonik bir yapı içinde örgütlenen Hıristiyan gençler, bölgeyi Osmanlı'dan koparmak ve daha etkili olacakları laik bir devlete dönüştürmek istiyorlardı. Ancak nüfusları buna yetmiyordu.

(Daha önce bu sayfada hikâyesi verilen **Mişel Eflak**, bir anda ortaya çıkmış bir isim değildir. Suriye ve Irak'ı İslam dünyası için bir felakete dönüştüren bu Rum asıllı Arap milliyetçisi Hıristiyan`ın bir tarihi arka planı vardır. Onun kurduğu Baas Partisi üzerinden Hıristiyanların Suriye ve Irak hükümetlerinde söz sahibi olmaları o tarihi arka planın bir neticesidir.)

Hıristiyan Araplar, **"İslam, Araplar için önemli bir dindir. Ancak Arapları birleştiren asıl bağ Arap ırkına ait olmaktır. Arapları ihtişamlı günlerine ulaştırmanın tek yolu, Batı medeniyeti yolunda Arap milliyetçiliği üzerinde buluşmaktır"** diyerek Müslüman Arap gençlerini etkilemeye çalıştılar.

Yörede protestan Koleji mezunlarından başka Arap milliyetçiliği üzerine çalışan ünlü isimlerden biri **Necip Azuri**, Katolik ya da Maruni **Hıristiyan**lardandır. İstanbul Mülkiye Mektebi'nin ardından Paris'e gitmiş, **"Arap Ulusunun Uyanışı"** adıyla bir kitap yayımlamıştı.

İranlı araştırmacı Hamid İneyet'e göre Azûri, Osmanlı'nın yok edilmesi için üç devrimin gerektiğine inanıyordu: Arap devrimi, Ermeni devrimi, Kürt devrimi. Azûri, Abdulaziz b. Suud'un Necd'deki isyanı, İmam Yahya'nın Yemen başkaldırısı gibi inanç olarak kendisine uzak da olsa Osmanlı'yı güç durumda bırakacak her tür Arap hareketini destekliyordu.

Ama Azûri, **"Fransa'yı adaletin bekçisi ve çağdaş uygarlığın öncüsü olarak görüyor."** Arap Birliği'nin ancak Fransa'nın desteğiyle sağlanabileceğine inanıyor; Fransa'nın Osmanlı'ya karşı, Arap yarımadasında daha çok söz sahibi olmasını istiyordu. **"Biz, Fransa'ya hep bağlı kalacağız. Bu yolda amaca ulaşmazsak günah bizim olmayacak. Fransızlar bize yardımcı**

olmalıdırlar. Bizden ne istediklerini bize söylemelidirler. O zaman biz, onların bizden bekledikleri gibi davranacağız” diyordu.

Garip mi ki? İstanbul'daki İttihatçılar da aynı sevgiyle Fransa'ya bağlıydılar. **Hüseyin Cahit Yalçın** gibi **ittihatçı bir Mason** bir yandan Yahudi asıllı Deguignes'in "**Hunların, Türklerin, Moğolların ve diğer Tatarların Tarih-i Umumisi**" adlı eserini **Türkçeye çevirip Türklerin İslam öncesi tarihini kendince yüceltirken Türk gençlerine neredeyse "insan olmak Fransızlar gibi olmaktır"** diyordu.

Azûri de bir yandan Arap gençlerine Arap milliyetçiliğini anlatırken öte yandan onları Fransız itaatine alıştıyordu. Hatta kendilerinden yüzyıl sonra sözde Kürt milliyetçisi adamlar da Kürt gençlerine sözde eski Kürt tarihini anlatıp onları milliyetçileştirirken Fransızların kültürüne, içkisine alıştıyor.

Bu benzerlik neden? Bu şapkadan neden hep Fransız çıkıyor? Sihirbaz "**Arap diyor, şapkadan Fransız çıkıyor; "Türk" diyor, şapkadan Fransız çıkıyor, "Kürt" diyor, şapkadan Fransız çıkıyor.**"

Çünkü proje; toprak istilasında beceriksiz, kültürel işgalde ise pek yetenekli Fransızların Mason Localarında, Yahudi mahzenlerinde üretilmiş de ondan. Binici Fransız olunca at hep Fransızların dilediği yönde koşuyor.

Azûri, bir yandan Arap birliğini savunuyor; öte yandan "**Asıl Araplar, Asyalı Araplardır. Mısır, Tunus, Cezayir Arapları sadece Arapça konuşan Afrikalılardır**" diyerek Fransız ustanın ismarladığı bambaşka bir fitne kapısı açıyordu.

Bu yönüyle Fransız etkisinde "**Arap milliyetçiliği, ümmetten kopar Fransa'ya (Avrupa'ya) bağla**" hareketiydi.

Not: Bu yazıdaki bilgiler, kesinlikle Türk yazarlardan alınma değildir.

Burada anlatılanları modern Arap milliyetçiliğini anlatan kitaplarda kolaylıkla bulabilirsiniz. Dolayısıyla olayın özü garip ise de bilgiler bilinme açısından garip değildir.

İslam Dünyasındaki Milliyetçiliğin Kaynağı – 6

İslam dünyasındaki modern kötülüğün her aşaması ve her coğrafik noktası karşımıza İttihat ve Terakki`nin Masonik ilişkilerini çıkarıyor.

Ahmet Yılmaz / Analiz

19.yüzyılın sonunda İstanbul, İslam dünyasının siyasi başkentiydi. O dönemde İran dahil, İslam dünyasının her noktasındaki kişilerin yolu bir şekilde İstanbul'a düşüyordu. İstanbul'da Hacdan dönen bir Müslüman Özbek kafilesini II.Abdülhamid'le görüşmek için beklerken görmek mümkün olduğu gibi Batılı Masonlarla görüşmek için Tahran'dan gelen bir heyetle de karşılaşmak mümkündü.

İslam dünyasını işgal etmek isteyen güçler, operasyonlarını yürütmek için bu şehrin merkezî konumundan yararlandılar. İttihat ve Terakki'nin milliyetçi, mason, aldatılmış kadrolarını her zaman kendilerine hizmete hazır buldular ve onları bir maşa gibi kullandılar.

İSTANBUL'UN ARAP MİLLİYETÇİLİĞİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Modern Arap milliyetçiliğinin oluştuğu sürecin ilk dönemi, II.Abdülhamid dönemine denk geliyor. II.Abdülhamid Dönemi, Osmanlı'nın Batı tipi okullaşma, telgraf ve demiryolları üzerinden merkezleşmeyi taşra aleyhine geliştirdiği dönemdir.

II.Abdülhamid'in amacı, Osmanlı İmparatorluğu etrafında İttihad-ı İslam'ı (İslam Birliğini) gerçekleştirmektir. Oysa bunu sağlayacak kadrolardan yoksundu. İktidarı, bürokrasisi gizli veya kendisine pişmanlık bildiren İttihat ve Terakkicilerin elindeydi. Kendisi de belki imkânsızlıktan, belki tehlikeyi görememekten, pişmanlık bildiren her ittihatçıyı önemli makamlara getiriyordu. O gün ona ve politikalarına düşmanlık yapan, yarın Maarif Nezareti'nin (Milli Eğitim Bakanlığı'nın) en önemli makamına gelebiliyordu.

II.Abdülhamid'den önce Arabistan yarımadasında 40 civarında modern ortaokul (Rüşdiye) varken bu sayı onun döneminde iki katına çıktı. Ayrıca bölgede, çoğu Halep-Beyrut civarında olmak üzere 20'ye yakın modern lise (idadi) de açıldı.

İddialara göre, saraya yerleşen Macar Yahudisi Vambéry, II.Abdülhamid'e Arabistan'daki modern okullarda Türkçeyi öne çıkarmasını tavsiye ediyordu. Sultanın amacı da Türkçe üzerinden ülkedeki haberleşmeyi ve birliği sağlamaktı. Esasen modern okullarda Arapça ve Farsça dersleri de önemli bir yer tutuyor. Ancak Arap Müslümanlar, çocuklarına Türkçenin öğretilmesinden rahatsız olmamakla beraber kendi bölgelerinde eğitim-öğretimde ana dilin Arapça olmasını istiyordu. Bu, bir orta yoldu ve sultanın "birlik amacı için yeterli"ydi. Ama bütün müracaatlara rağmen saray, Arabistan okullarında bu değişikliğe yanaşmadı. Birliği sağlamak için başvurulan bir araç, baskıcı-bölücü bir araca dönüştü. Okullara yerleşen İttihatçı öğretmenler, bu baskıcı ve bölücü unsuru en uç noktada hissettirdi.

Eskiden Osmanlı'nın varlığını hissetmeyen Araplar, telgrafla gelen emirler ve trenle bölgeye hızla ulaşan askerler-memurlar üzerinden devletle her gün yüz yüze geliyordu. Hizmet götüren bir devlet, haberleşme ve ulaşım güçlenirken, vergi toplayan bir devlet sadece baskısını hissettirir. Mim Kemal Öke gibi Abdülhamid yanlısı bir yazar bile, Filistinlilerin vergi ödemek için tarlalarını Yahudilere satmak zorunda kaldığını söylüyor. Eğitim için toplanan gelirlerin bile tam yarısı İstanbul'a aktarılıyor. (1)

Demiryolları inşa edilirken köylüler angarya çalıştırılıyor. Angaryaya katılmayanlar İttihatçı paşalar tarafından kurşuna diziliyordu...

İttihatçılar, Arap halkına zulmederek Öğretmen olarak atandıkları okullarda Batılılaşmayı öğrencilere aşılıyarak Mason localarını güçlendirerek milliyetçiliği yaydılar. Ancak, onların milliyetçilikle ilgili çalışmaları bununla sınırlı değildi.

Kendisi de bir milliyetçi olan Mim Kemal Öke'ye göre **Mithat Paşa** ve onun yolunda olanlar, **Mason locaları** üzerinden bizzat Arap milliyetçilerini yetiştirdiler. İki kesimin ortak bir hedefi vardı: II.Abdülhamid'i devirmek. Asıl mesele bu ilişkinin bu ortak hedefle sınırlı olup olmadığıdır. Diğer bir deyişle, onları birbirine bağlayan bu ortak hedef miydi, yoksa aynı locaya bağlı olduklarından mı bu ortak hedefte buluşmuşlardı?

Gerek İttihatçıların gerek Suriye kıyıları Hristiyan Arap milliyetçilerinin Fransız sevdası ve Fransa'yla doğrudan bağı bugün büyük ölçüde deşifre olmuş durumda.

Milliyetçiliğin en büyük tetikleyicisi (ortam hazırlayıcısı), bir kavmin ortak mağduriyetidir. İttihatçıların, bu mağduriyeti oluşturma aşamasında görev aldığı, dün yaşanmış gibi tarih sayfalarında kayıtlıdır. Buna göre onlar mağduriyet oluşturmuyordu. Fransa güdümündeki Hristiyan milliyetçiler de toplumda mağduriyete karşı bir "farkındalık" oluşturuyor; ikinci unsuru tamamlıyor ardından bir kurtuluş yolu da göstererek milliyetçiliğin bütün unsurlarını yerine oturtuyordu.

Birinci unsur: Arap halkı mağdurdur.

İkinci unsur: Ey Arap halkı uyuma mağduriyetinin farkında ol

İrk bağlılığını tercih ederek Hristiyan ırkdaşlarıyla beraber, Batılılaşmaya razı olman ve başta Fransa olmak üzere Batı devletleriyle işbirliğine açık olmandır. Bunu kabul edersen dininden olmayacaksın, dinine biz de saygı duyacağız ve üstelik bu zulümden kurtulup ülken, Fransa gibi müreffeh olacak.

Çalışmanın özeti buydu. Yine Mim Kemal Öke, **Kevakibi** ile **Mizancı Murat** arasında doğrudan bir ilişkiden söz ediyor. Kevakibi, ünlü bir Arap hatibidir. Hamid İnanet'e göre onun Batılılaşmaya çağıran milliyetçi sesinden (Arapça sayesinde) çok sayıda İranlı da etkilenmiş ve bu İran okumuşları, onun sayesinde ulusalcı bir çizgiye yerleşmiştir.

Mizancı Murat kim? İttihatçılarla işbirliği içinde olan katı bir Fransız hayranı edebiyatçı.(2)

Mim Kemal Öke'nin iddiasına göre Kevakibi'nin "**Arap halifeliği**" teorisi de Mizancı Murat'ın eseri...

Öyle grift bir ilişki ağı var ki... Kevakibi, Arap milliyetçisi... İttihatçılarla işbirliği içinde... İttihatçılar, önce gizli, sonra açıktan Arap milliyetçisi ama köken olarak Yeni Osmanlılara dayandıklarından Fransızların adamı... Arap milliyetçileri, bağımsızlıklarını kimden almak istiyor? Osmanlılardan... İttihatçılar da Osmanlı'nın önce bürokrati, Abdülhamid sonrasında ise tek hakimi... Batılılar, tek kelimeyle maymun oynatıyor.

İttihatçıların en büyük tahribatı ise iktidara gidip milliyetçi yüzlerini açığa vurmalarından sonra oldu.

-Arnavut ittihatçılar, hemen ayrıldı ve Arnavutluk'u bugüne kadar devam eden felaketin içine sürükledi.

-I.Dünya Savaşı sürecinde ise Arap İttihatçılar ayrıldı ve milliyetçi partilerin silahlı kanadını oluşturdu. O ittihatçı subayların ordu kuruluşunda görev aldığı Suriye ve Irak, askeri ihtilaller yüzünden hiçbir zaman huzur bulmadı.

Türkiye'deki askeri ihtilallerin de hep aynı ittihatçı geleneğe bağlandığı düşünülürse tahribatın boyutları daha da ortaya çıkacaktır.

Şunu da belirtmek gerekir ki Arap halkının çoğunluğu hiçbir zaman onlara uymadı. Türk halkı onlara uymadığı gibi... Kim ne derse desin bugün İslam dünyasında halklar arasında hala güçlü bir kardeşlik bağı vardır ve bu bağ her savaşta, her felakette varlığını göstermektedir. (3)

İRAN MİLLİYETÇİLİĞİNİN DOĞUŞU

Hamid İnyet, "Müslüman ulusların her birinin, Avrupalıları taklit ederek ayrı bir yola gittikleri I.Dünya Savaşı'ndan bu yana Avrupaî şekliyle ulusçuluğa yöneliş, İranlıların da seçkin bir meşrebi durumuna geldi" dese de onun bu iddiada bulunması Batılılaşma ile milliyetçilik arasında hiçbir fark görmemesidir. (Oysa İslam dünyasında ilk dönem Avrupaî milliyetçiliği istisnasız Batıcı ise de her Batıcı, milliyetçi değildir.)

Yine Hamid İnyet Batıcı Arap milliyetçisi Kevakibi'nin "Tabâyiul-İstibdâd" adlı eserinin Abdülhüseyin Kaçar tarafından Hicri (Kemer) 1325'te Farsçaya çevrildiğini ve İran meşrutiyetçilerinin ondan etkilendiğini yazar.

Kevakibi'nin ittihatçılarla ilişkisini daha önce belirtmiştik. Onun bu kitabı ise Fransız düşünür Montesquieu'nun "**Kanunların Ruhunu**" adlı eserinden çalınmadır. (En azından bazı bölümleri bu eserden

alınmış.) Ya diğer bölümleri onlar da düşünür Alfier'den alınmış. Kevakibi kendi mi Alfier'yi okumuş? Hayır... Bir ittihatçı Türk, 1897'de Alfier'inin kitabını Türkçeye çevirmiş. Kevakibi, ona ayet ekleyerek Arap okuyucusunun etkileneceği biçime sokmuş. İranlı da onu Farsçaya çevirmiş.

Dikkat edilirse Batıcı milliyetçilikte bütün yollar, ittihatçılara ve dolayısıyla Fransa'ya çıkmaktadır.

Ama İran milliyetçiliği konusunda bundan daha ilginç bir isim var. Onu okuduğunuzda karşınızda klasik bir ilk dönem Arap veya Türk milliyetçisini bulabilirsiniz. Onu ister kendisine **Ebu Nezzar** diyen **Yahudi** ama sözde **Arap milliyetçisi Yakup Sannu**'ya benzetin, ister kendisine **Munis Tekinalp** diyen sözde **Türk milliyetçisi Moiz Kohen**'e...

MİRZA MALKUM HAN :

Bir **Ermeni** ailenin oğlu... Babası Mirza Yakup İsfahanî, genç yaşta Avrupa ülkelerine gitmiş; Fransızca ve Rusça öğrenmiş. Rus araştırmacılarla birlikte Orta Asya araştırmalarına katılmış. Kendisinin (İttihatçıların da adeta taptığı) Fransız düşünür J.J. Rousseau ile akraba olduğunu iddia etmiştir.

Mirza Yakup, Müslüman olduğunu iddia ettiyse de oğlu Malkum'u Paris'teki Ermeni Manastırına kaydettirmiş; Malkum Han, ilk ve orta tahsilini o manastırda almış.

Fransız terbiyesi ile büyüyen Malkum, Fransız düşünür Comte`ye hayran olmuş, onun fikirlerini seslendirmiş, İran'a dönüşünde İstanbul'daki pek çok ittihatçı gibi tercüme odası'nda işe başlamıştır.

Yine İttihatçılar gibi (ama İran'da) Darülfünun (üniversite)'da etkin bir göreve getirilmiş; böylece modern İran eğitimi üzerinde etkili olma imkânı bulmuş. İran'ı yönetecek kadroların öğretmenleri olmuş.

1860'ta İran'da ilk **Mason locası** olan **Feramuşhane**'yi kurmuş. 1865'te İstanbul'da iken Ayestafanos Ermeni kilisesi rahibi Arakliyan'ın kızı ile evlenmiş, nikahını da İran elçisinin itirazına rağmen kilisede kıydırmıştır.

Kurtuluşu daima Batılılaşmada gören Malkum Han'a göre Avrupa medeniyetine kayıtsız şartsız teslim olmak gerekir; İran, Avrupa'nın siyasi ve iktisadi kurumlarını olduğu gibi kabul etmelidir.

Bu düşünceyle İttihatçılarla aynı noktada olan Malkum,Tanzimatçı Fuat Paşa'nın vasiyetini "Tercüme-i Vasiyetname-i Fuad Paşa" adı altında Farsçaya çevirecek kadar onlara yakındır. İstanbul'u ve Osmanlı'yı yakından izleyen Malkum "Mürur-u Türkman (Türkmenlerin Geçmişi)" diye bir kitap da kaleme almış. Bu ilginç kimlikli adam İran'da Batıcılığın, dolayısıyla ulusalcılığın, öncüleri arasındadır. İlk İran Batıcılarının zihin taşları onun ustalığının ürünüdür. İslam dünyasına yazık olmuş doğrusu...

Batılı anlamda gelişkin bir İran milliyetçiliğinden söz etmek zordur: Çünkü İran, milliyetçi eğilimlerini mezhebi duruşu içine sindirmişti ama ondan da öte İran'da milliyetçilik için iki temel mağduriyet söz konusu değildir:

- 1.Siyasi mağduriyet
- 2.Kültürel mağduriyet

İran, Safevilerden bu yana siyasi bağımsızlığa sahiptir. İran dili Farsça ise Farsların nüfuslarıyla orantılı olmayan bir etki alanına sahiptir. Farsça yakın bir döneme kadar Hindistan, Afganistan, Tacikistan gibi ülkelerde resmi dildi. Osmanlı'nın da edebi diliydi. İttihatçıların döneminde bile Osmanlı okulları, haftada birkaç saat Farsça eğitimi vermişlerdir.

İran'da milliyetçilik, Batıcı ulusalcılıktan farklı olarak, daha çok bir kısım ulemanın emperyalizme karşı tavrı olarak gelişti. Bu daha çok İslami bir duruştu. Ancak devrimden sonra bile bu duruşta "İrancılık" ve "Farsçacılık" çok yoğun olduğundan bugün bile İran'da fitneye yol açan yanları vardır. İran kürtleri, Belluciler gibi topluluklar Farsçacılığın kendi dillerinin kendi bölgelerindeki üniversitelerde öğretim dili yapılmasını engellediğini düşünüyorlar. Bu Milliyetçiliğin azı bile sorunlara ve baskıya yol açabiliyor.

Devam edecek...

Dipnot

- 1- II. Abdülhamid Dönemi Eğitim Sistemi, Doç.Dr. Bayram Kodaman
- 2- Kürtlerde İslam'î Kimliğin Gelişmesi, Abdulkadir Turan, "Haçsız kilisesiz Hristiyanlık" bölümü
- 3- Bu konuda daha önce bu sayfada yayımlanan "Arkadan vurulduk yalanı" yazı dizisini yeniden okuyabilirsiniz.

Not: Bu yazıdaki bilgiler, kesinlikle Türk yazarlardan alınma değildir. Burada anlatılanları modern Arap milliyetçiliğini anlatan kitaplarda kolaylıkla bulabilirsiniz. Dolayısıyla olayın özü garip ise de bilgiler bilinme açısından garip değildir.

Modern Milliyetçiliğin Doğuşu ve İslam Dünyasına Girişi -1

Millet fikrinin kökenleri genel anlamda, çok eski zamanlara dayandırılır. Ancak, duygusal-reaksiyonel bir güç ve ideolojik donanıma sahip olarak ortaya çıkışı 18. yüzyılın son çeyreği ile tarihlendirilmektedir. Bu araştırmada; millet fikrinin reaksiyonel bir güç olarak ortaya çıkışından, günümüze kadar geçirdiği evrelere değinilerek, İslam dünyasına girişinin ve etkilerinin ortaya konulması hedeflenmektedir.

A- DOĞUŞU VE GELİŞİMİ

Günümüz anlamıyla **millet** (ulus) fikri, Batı'da zuhur etmiş ve daha sonra dünya coğrafyasının dört bir yanına yaygınlaştırılmış bir anlayıştır. Fikrin Batı'da zuhur etmesi, ilk tanımların da batılı siyaset bilimcileri tarafından yapılmasına sebep olmuştur. "**Millet**" kelimesi Latince'deki "**nation**" ve "**nitos**" kelimelerinin karşılığıdır, doğum yeri manasına gelir. Carlton Hayes'e göre **millet**; "**Ortak dünya görüşü ve kültürüne sahip bağımsız bir siyasi gruptur.**"

Hans Kohn ise şöyle tarif ediyor:

"Belli bir grubun bir yerde yaşaması, milliyeti kuran baş etkindir. Ve aynı tabii ve coğrafi muhitte yetişmek, fertler arasındaki milli dayanışmayı gerçekleştiren en büyük faktördür. Bu temele dayanarak ortak menfaat ve maslahatı hisseden grup, bir milleti oluşturmaktadır."¹

Bireysel özellikleri ön plana çıkararak, farklı bir yaklaşım sergileyen Edward H. Carr ise şöyle bir tanım getirmektedir: "**Millet, doğal ya da biyolojik bir grup değildir. Bireyin sahip olduğunun söylenebildiği anlamda doğal hakları yoktur. Ulus, tanımlanabilir ya da açıkça fark edilebilir bir varlık değildir. Evrensel de değildir. Tarihin belirli dönemleri ve dünyanın belirli bölgeleriyle sınırlıdır. Bunlara rağmen ulus, gönüllü bir birlikten çok daha fazla bir şeydir. Üzerinde yaşanan toprağa, dile ve aileninkinden daha geniş bir yakınlık duygusuna bağlılık gibi, doğal ve evrensel unsurları barındırır."**²

Bu tanımlara yakın veya farklı, hemen hemen aynı anlamları içeren, başka siyaset bilimcileri tarafından yapılmış tanımlar da mevcuttur.

Millet fikri ideolojik bir anlayış haline gelince "**milliyetçilik**" şeklinde telaffuz edilmeye başlanmıştır. **Ulus** olmanın, oluşturmanın bilinci olarak tanımlanan milliyetçilik, sanayi toplumunun zorunlu sonucu olarak da açıklanmaktadır.³

Bu anlayışın doğuş sürecine baktığımızda, özellikle Fransız Devrimi'nden sonra palazlandığını ve ideolojik ivmenin iyice yükseldiğini görmekteyiz. Bu dönemde millet kavramına, çeşitli kuramlarla, ırkçılığa kadar varan, siyasi ve ideolojik bir kimlik kazandırma uğraşısına tanık olunmaktadır.

İrk kuramlarına baktığımızda; özellikle antropologlarca farklı alanlarda, farklı ölçülerle yapılmış ayrımlarla karşılaşmaktayız. Bu kuramları inceleyecek olursak, bunların, ırk kuramları olmaktan çok ırkçılık öğretilerinin temelleri olduğunu görürüz. İsveçli botanikçi Linnaeus, *Systeme Natucae* adlı eserinde insan ırklarını, Afrikalı siyah, Amerikalı kızıl, Asyalı kahverengi, Avrupalı beyaz olarak dört sınıfa ayırmaktadır.⁴ Sınıflandırmada renk ölçütünün yanında Linnaeus, "Batılıların öteki halklar hakkındaki geleneksel düşünceleriyle, ırklar arasında bağlantı kurarak, Avrupalıları aktif, becerikli; Asyalıları sert, kibirli, cimri; Amerikalıları becerikli ama tembel" vb. niteliklerle betimlemeye çalışarak⁵ ırkçılık öğretilerinin filizlenmesine müsait zeminleri hazırlamış oluyordu.

Diğer ırk ayrımlarına baktığımızda da aynı özellikle karşılaşmaktayız. Alman doğa bilgini Blumenbach: "İnsanları derilerinin rengine göre; Kafkasyalı ya da beyaz, Moğol ya da sarı, Afrikalı ya da siyah, Amerikalı ya da kızıl, Malayalı ya da kahverengi insanlar olarak beş ırka ayırmaktadır."⁶ İrkçiliğin babası olarak bilinen Conte de Gobineou da *İnsan İrklarının Eşitsizliği Üzerine Denemeler* adlı eserinde; insanları çeşitli fikri kabiliyetlere sahip üç ayrı ırka ayırmaktadır. Bunlardan beyaz Ari ırkı ırkların en kabiliyetlisi ilan ederek diğer ırkların medeniyete karışmasını da bu ırka bağlamaktadır.⁷ İrk kuramları çeşitli bilimsel çerçeveler dahilinde, çevreci, kalıtıma, evrimci, genetikçi olarak alt başlıklarda enine boyuna araştırılıp tartışılmıştır. Buna paralel olarak, daha sonraları ırk kategorilerinin; kafa, saç, burun vb. biçimlerine göre yüzü aşkın alt ayrımları yapılmıştır.

Bu tür ırk kuramlarının arka planına baktığımızda, Sanayi Devrimi'ni gerçekleştirmiş Batı halklarının kökenini bilimsel bir çerçeveye oturtmak ve dünyanın herhangi bir yerinde meydana gelen gelişmeyi de bu çerçeveye (Çin'deki Cizvit katkısı gibi) açıklamak kaygısını rahatlıkla görebilmekteyiz. Kısaca bu çalışmalar,

teknoloji bakımından üstün Batı uygarlığına saf bir etnik temel bulma çabaları olarak da değerlendirilebilir.

Zikrettiğimiz millet tanımları ve ırk kuramlarıyla birlikte oluşan milliyetçilik fikri, Batı'da gelişerek 19. yüzyılda altın çağını yaşamıştır. Çünkü 19. Yüzyılda milliyetçilik fikri, siyasi bir rotaya oturmuş ve her ülke, fikir bazında milli önderlerine kavuşmuştur.

Bu asırda Thomas Jefferson ve Thomas Paine Amerikan milliyetçiliğinin temelini atan kişiler olarak tarihe geçerken, İngiltere de Jeremy Bentham, milliyetçiliği yeni boyutlara ulaştırdı. Yine William Gladstone, İngiliz nasyonalizmini aşırı milliyetçiliğe çevirdi.

Böylece milliyetçilik bütün Orta ve Batı Avrupa'da bir ideoloji olarak kabul edildi. İtalya'da Joseph Mazzini ve Giuseppe Garibaldi, Fransa'da Victor Hugo, Almanya'da Otto Bismarck bu dönemde isimlerinden bahsedilebilecek diğer milliyetçi teorisyenleridir.

Fransız Devrimi'nden başlayan ve Hitler'in Almanyası'na kadar gelen süreçte, milliyetçilik fikri etkin rol oynayarak bu döneme damgasını vurmuştur. Avrupa'daki ulus devletler de bu dönemde oluşmuşlardır

Avrupa'da doğan ve yine orada gelişen milliyetçilik, ırkçı kuramlarla beraber farklı fikirlerle de beslenerek gelişimini devam ettirmiştir. Darwin'le başlayan, Ernest Haeckel ve Kari Pearson tarafından geliştirilen, "güçlünün ayakta kalmasının gerektiği" fikrinin uluslararası ilişkilerin doğal kanunu olarak nitelendirilmesi de milliyetçiliğin meşru kıldığı ve onunla paralel geliştiği bir görüştür.

20.Yüzyılda iki büyük dünya savaşının sebeplerinden biri olarak görülen milliyetçilik; İtalya'da Mussolini, Almanya'da Hitler, Arjantin'de Juan Doningo, Portekiz'de Salazar gibi liderler tarafından idealize edilerek, devam ettirilmiştir.

Bu dönemde, İslam dünyasında da kendini hissettiren milliyetçilik, Avrupa'da oynadığı rolün değişik bir versiyonunu bu coğrafyada oynayarak, İslam dünyasının mevcut durumuna sebep olmuştur.

20.Yüzyılın ikinci yarısında, Batı dışı ülkelerde baş gösteren milliyetçilik akımı, sömürgeciliğe karşı bir çıkış olarak görülmektedir. Oysa döneme ve dönem sonrası kurulan bağımlı ulus-devletlere baktığımızda, milliyetçilik akımının, Batı dışı ülkelerde sömürgeciliğe karşı değil, sömürgeciliğin resmi payandası olduğu görülmektedir.

Sonuç olarak; Batı'da doğan ve gelişen, sanayi toplumunun zorunlusonucu olarak görülen **milliyetçilik**; kapitalist düzenin öngördüğü, bireyci karaktere sahip toplumların doğmasına sebep olurken. Batı dışı ülkelerde de cetvelle çizilmiş sınırlarla oluşan, adına da **ulus devlet** denilen bağımlı yönetimlerin doğuşuna sebep

olmuştur. Ayrıca geliştirilen bilimsel ırk kuramları da Batı dünya egemenliğini meşru temellere oturtma çabasının bir ürünüdür.

B- MODERN MİLLİYETÇİLİĞİN İSLAM DÜNYASINA GİRİŞİ

19.Yüzyılda Batı dışı ülkeler için geliştirilen, Batılı milliyetçi kuramlar, imparatorluk çatısı altında bulunan İslam coğrafyasında da zemin bularak filizlenmeye başlamıştır.

Milliyetçilik, İslam için yabancı bir kavram olup, İslam aleminde bariz olarak son yüzyıl içinde duyulur olmuştur. Sömürgeciliğin zirveye ulaştığı yıllarda güncel olmağa başlamıştır. Başta misyonerler, İngiliz ve Fransız müsteşrikler olmak üzere Batılılar eliyle İslam ülkelerine girip daha sonra emperyalizmin çıkarlarına uygun olarak yayılmıştır. Daima Batı emperyalizminin hizmetinde olan milliyetçilik, İslam dünyasını hemen hemen tek çatı altında tutan ve siyasi birliğin sembolü olan Osmanlı İmparatorluğu'nu parçalayıp yok etmek için bir araç olarak kullanılmıştır.

"Bu bölgelerde ulusallık ülküsü, ilkin müslüman olmayan topluluklar arasında çıkmış, sonra Arnavutluk ve Araplar'da, daha sonra da diğer milletlerde görülmeye başlamıştır."⁸

İslam dünyasında beliren milliyetçilik akımlarının başlangıcında batılıların büyük etkileri olduğunu zikretmiştik. Bu etkiler öyle ileri dereceye varmış ki akımların bizzat başlatıcıları ve ilham kaynakları batılılar olmuştur. 19. yüzyılda batılıların, İslam coğrafyasındaki faaliyetlerinin temelini okul ve kolejler açarak, Batı tipi eğitimi yerleştirme çabaları oluşturmaktadır. Bu dönemde sadece Mısır'da "batılılar tarafından 77 okul"⁹ açıldığını düşünürsek, faaliyetlerindeki çabaların ve amaçların boyutlarını görebiliriz. Bu dönemde E.Jung, A.Vambery, A.L.Davids, Leon Cahun, De Guignes gibi müsteşriklerin İslam coğrafyasında yaşayan halkların kökenleri hakkında yazıp-çizdikleri de milliyetçilik ivmesinin yükselmesini sağlayan faktörlerdendir.

1- Arap Milliyetçiliği

Araplar arasında, Emevilerin Abbasilere karşı tutumları ve karşıt kabileler arasındaki çatışmalar sebebiyle, dönemin yaygın anlayışı. "kabilecilik"ten bahsedilebilir. Ancak söz konusu coğrafyada, Batı tipi milliyetçilik anlayışı 19. yüzyılda kendini göstermeye başlamıştır.

Batılı anlamda milliyetçilik düşüncesini, İslam dünyasına ilk getirenlerin Araplar ve Arnavut'lar¹⁰ olduğu tezi ileri sürülmesine rağmen, Türkler arasındaki milli uyanış da bu akımlara paralel bir

gelişme göstermiştir. Sömürgeciler tarafından ilk defa Mısır'da atılan Arap kavmiyetçiliği tohumları filizlenirken, Batı formasyonundan geçmiş Yeni Osmanlılar arasında da **Türk kavmiyetçiliği** filizleniyordu. Bu tutumlar karşılıklı husumetlere yo! açarken, İngiltere sömürgeciliği, misyonerler, Hristiyan Araplar ve Batıcı aydınlar milliyetçiliği ve ırkçı taassupları, Araplar'ın içerisinde yaymak için bütün güçleriyle çalışıyorlardı. Arap milliyetçiliği bu süreçte Mısır'dan sonra Suriye, Lübnan ve Ürdün'de de baş göstermeye başladı.

Arap milliyetçiliğinin oluşumundaki çabalara bakacak olursak, gerçekten de müsteşriklerin ve yerli batıcıların, büyük etkileri olduğunu görürüz.

"Hareketin göze çarpan öncülerinden; **Petros Baslani** ve **Nasif el-Yezci**, Suriye Protestan Koleji olarak da bilinen Beyrut Amerikan Üniversitesi'nde yetişmiş iki hristiyan ilim adamıydı. Paroları ise "vatanseverlik imandan gelir" idi."¹¹

Bu dönemde Arap ulusal hareketinin hristiyan önderlerinden birisi de **Necip Azuri** olup, Araplar'ın birliğini ve Türkler'den ayrılmalarını amaçlayan ilk Arap yazarlardan birisidir.

"Azuri Maruni hristiyanlardan olup, İstanbul ve Paris'te öğrenim görmüştür. Paris'te Arap Ulusunun Doğuşu isimli bir kitap yayınlamış, "Arap Vatan Birliği" adlı örgütün kurulmasına da önyak olmuştur. O, Arab'ın Türk'e üstünlüğünü kanıtlamak için, Araplar'ın Türkler'den ayrılmasının zorunlu olduğunu savunmuştur. O'na göre Osmanlı İmparatorluğu'nu yok etmek için üç devrim gerekliydi: Bunlardan biri Arap, birisi Kürt, diğeri de Ermeni devrimiydi."¹² Azuri'nin Paris'teki en büyük destekçisi ise "Fransa Dışişleri Bakanlığı'nın memurlarından olup, Arap milletini öven Arap Kıyımı adlı kitabın yazarı Eugene Jung adında bir Fransızdı."¹³

Ayrıca hristiyan olup da Arap milliyetçiliğinin önderleri arasında; **İbrahim el-Yezci, Nafel Nafel, Selim Nafel, Şemon Kelhun, Circis, Arslan Dimaşki** ve emperyalizme bağımlı birçok kişiyi saymak mümkündür. **Abdurrahman el-Bezzaz, Sat-i el-Husri** ve **Mustafa Kamil** gibi şahıslar da farklı kulvarlarda **Arap milliyetçiliği** için mücadele eden önemli şahıslardır.

Arap milliyetçiliğinin oluşum seyrinde en genelde iki gelişim çizgisinden bahsedilebilir. Birinci çizgi; Mısır, Suriye, Irak ve diğerk halkların üzerinde durularak, her birinin ayrı ayrı uyanışını sağlamak ikinci çizgi ise Araplar'ın birliği veya genel olarak Arap milliyetçiliğinin uyanışını sağlama çabalarıdır. Birinci çizgideki akımın en belirgin temsilcisi Mısır milliyetçiliğidir.

a- Mısır Milliyetçiliği

Napoleon'un Mısır'a girmesi, batılı düşüncelerle birlikte milliyetçilik düşüncesinin de Mısır'a girmesini sağlayan bir başlangıç olmuştur. O'nun Mısır'a getirdiği bilim adamlarıyla temasta bulursan Mısırlı **Abdurrahman Caberti, Şeyh Hasan Attar** ve diğer Mısırlı alimler, Mısır'da milliyetçilik akımının başlatıcısı olmuşlardır.

"Napoleon şahsen, Mısır milliyetçiliğini geliştirmek, Mısırlıların kendi eski tarihleriyle övündürmeğe sürüklemek amacıyla "Mısır'ın Kuruluşu" adlı bir müessese kurdurdu. Görünüşte eski Mısır'ın tarihi ve kültürü hakkında araştırma yapan bu kuruluş, gerçekte İslami vahdet karşısında "Mısırcılığı" kuvvetlendirmek ve İslam'a bağlılıklarını zayıflatmak, Mısır'ı Osmanlı İmparatorluğu'dan ayırmak için kurulmuştur."¹⁴

Mısır milliyetçi önderlerini de, Arap milliyetçiliğinde olduğu gibi müsteşrikler ve batıcı aydınlar oluşturuyordu. Bunlar arasında; Clot, Crisy, Linant, Rousset. Sylvestre de Sacy, Difaa et-Tahtavi, Yakup Dav, Taha Hüseyin gibilerini de saymak mümkündür.

Mısır milliyetçiliğinin en belirgin özelliği, Fravun uygarlığına dönüş tezleriydi. Diğer milliyetçi akımlarda da gördüğümüz, İslam öncesi döneme ilgi duyma. Mısır'ca Fravun uygarlığının muhteşemliği şeklinde tezahür etmiştir.

b- Arapların Birliği

Arapların birliğini amaçlayan, Arap milliyetçiliğinin ikinci çizgisini; İslam'la milliyetçilik açısından üç gruba ayırmak mümkündür:

"**Birinci grup**, İslam'ı Arap milliyetçiliğinin en büyük ögesi saymaktadır. **İkinci grup**, İslam'ı Arap milliyetçiliğinin temel öğelerinden saymakta, fakat İslam ve Arap milliyetçiliği arasında bir çatışma bulunmadığını düşünmektedir. **Üçüncü grup** ise bu iki öğenin birbirinden bütünüyle ayrılmasını istemektedir."¹⁵

Birinci ve ikinci grup anlayışa sahip milliyetçiler; Peygamberin ve önemli sahabilerin Arap olmasını, Kur'an'ın Arapça olarak indirilmesini Kur'an üslubuyla, Arap edebiyatı üslubunun benzerlikler göstermesini gündeme getirerek, Arap milliyetçiliğinin destekçileri olarak kullanmışlardır.

Milliyetçilikle İslam'ın biri birinden tamamen ayrılmasını isteyen üçüncü grup. Arap milliyetçiliğini, laik, siyasi bir amentü olarak; modernlik, gelişme, sosyalizm ve daha nice Batı çıkışlı kavramlarla süsleyerek, Arap realitesine sadece milliyetçilik penceresinden bakmışlardır.

Bütün bu düşünceler, askeri ve siyasi alanda: gelişerek 19. ve 20.yüzyılda Arap coğrafyasına damgasını vurmuştur. Askeri alanda Arab ayaklanmasından sonra ilk defa 10 Haziran 1916'da **Şerif**

Hüseyin'in öncülüğünde, **İngiltere'nin**, silah, mühimmat ve siyasi-askeri yardımlarıyla "**Arap Milli İsyanı**" başladı. Bu isyana, **İngiliz Lawrence** siyasi olarak, **General Allenby** da askeri olarak bizzat katılmışlardır. Böylece Araplar'ın, Osmanlılar'a karşı milli mücadeleleri, İngilizler'in yardımıyla başlamıştır. Fakat daha sonra Şerif Hüseyin'i de pişman olma noktasına getirecek, İngiliz, Fransız ve İtalyan işgalleri, Arap birliği yerine, parçalanmış, sınırları cetvelle çizilmiş devletler ve bu devletlere has yapay milliyetler yaratmıştır.

II.Dünya Savaşı'ndan sonra, özellikle yahudilerin etkinliklerinin artmasıyla, Arap coğrafyasında birlik sloganları tekrar atılmaya başlanmış ancak başarılı olunamamıştır. 1944'de Mısır'ın, Suriye'nin. Lübnan'ın, Ürdün ve Irak'ın, 1945'te de S. Arabistan ve Yemen'in katılımıyla oluşturulan Arap Birliği Cumhuriyeti, çeşitli engellerle karşılaşarak başarısızlıkla sonuçlanmıştır.

Arap coğrafyasında; tevhidi arzulayan ümmet anlayışına karşı, Batılılar ve yerli işbirlikçileri tarafından koz olarak kullanılan Arap Milliyetçiliği günümüzde de hala kendini hissettirmektedir.

Sonuç olarak; Arap milliyetçiliğinin bünyesine baktığımızda; Batı'nın ideoloji tezgahlarında üretilen ürünlerin tümünün mevcut olduğunu söyleyebiliriz. Sekülerizm, liberalizm, faşizm, sosyalizm, yarım yamalak da olsa Marksizm, az da olsa sosyal demokrasi, Arap milliyetçi hareketlerini renklendiren kavramlar ve düzenlerdir.

2- Türk Milliyetçiliği

a- Türk Irkıyla ilgili Kuramlar

Türkçülüğün Türkiye'deki doğuşu ve gelişimine geçmeden önce, 18.yüzyılda batılılar tarafından geliştirilen ırk kuramları arasında, Türk ırkına getirilen açıklamalara bakmak, konunun anlaşılması açısından yerinde olacaktır.

Batılı ırk kuramcılarında olan Buffon; Osmanlı devletini gezerek, Türk ırkının "beyaz" kategorisi dahilinde olduğunu belirtmiş, iyi yapılı ve güzel bir ırk olduğunu da ileri sürmüştür. Linne ise Türkleri, Avrupalı'ya yakın olarak kabul etmiştir. İsviçreli J.C. Laveter de Buffon'un fikirlerine katılarak Türk ırkını övüyor, fakat onları en asil Küçük Asya kanı ile Tatar ırkının maddi ve kaba unsurlarının karışımı olarak görüyordu. Blumenbach'ın sınıflamasında ise Türkler; çok olumlu olarak görülen ve Batılı etniği oluşturan Kafkaslar içinde yer alıyorlardı. Diğer ırk kuramcılarında S.G.Morton, Blumenbach'tan farklı olarak Türkleri, Moğol ırkının bir dalı olarak kabul ediyordu. Mortillet'in ve Ujfalvy'nin Orta Asya'daki kafatası incelemeleri, Eugene Pittard'ın Balkanlar'da ve Anadolu'daki kafatası incelemeleri ve bunların karşılaştırılmaları; Ön Asya'da bir yerde yaşamış olan,

açık tenli, mavi gözlü bir halkın varlığını ileri sürmelerine sebep olmuştur. Bu veriler ise araştırmacıların Türklere karşı ilgi duymalarına vesile olmuştur. E. Pittard yeni kurulan Türkiye'nin etnik unsurlarının böyle bir analizine ilgi duyması temennisiyle; 1930'larda başlayan, Türk ırkının saflığı, üstünlüğü gibi araştırmalara da ön ayak olmuştur. Gobineau ise Türkleri sarı ırktan saymış, devşirme ve köle ticareti yoluyla son derece karışmış ve beyaz ırka özgü bir görünüm kazandığını söylemiştir. Bunların dışında, ırk kuramcılarının Türk ırkı ile ilgili geliştirmiş oldukları daha birçok kuram bulunmaktadır.

b- Türkçülüğün Kaynakları ve Gelişim Seyri

Osmanlı'da Türk ulusal bilincinin gelişmesi, başlangıçtan itibaren şarkiyatçılığın bir dalı olan Türkoloji'nin etkisinde kalmıştır. Bir Türkolog olarak J. Deguignes 1756'da Eski Türklerle ilgili ilk eseri yazan kişidir. "Türkler'i zalim ve acımasız olarak nitelediği eserinde, hangi isimler altında anıldıklarını anlatmış ve Ergenekon Destanı'nın, Çin kaynaklarına dayanan ilk versiyonunu vermiştir."¹⁷ Eserin adı; Hunlar-Moğollar ve Diğer Batı Tatarları'nın Umumi Tarihidir.

Diğer şarkiyatçılardan A. Lumley Davids'in 1832'de yazdığı Türk Dili Grameri Türkçe'nin yayınlanan ilk sistematik grameri olması açısından dikkat çekicidir. Gençler üzerinde önemli etkiye sahip diğer bir eser de asıl adı Constantin Borzecki olan M.Celalettin Paşa tarafından 1869'da kaleme alınan "Eski ve Modern Türkler" adlı kitaptır.

Daha kuvvetli bir etki ise, 19.yüzyılda Türk devlet adamları ve aydınları ile direkt temaslarda bulunan Macar Arminius Vambéry vasıtasıyla olmuştur. Vambéry Macarlar tarafından geliştirilen teorilere dayanarak; "Türkler, Macarlar, Çinliler, Estonyalılar ve diğer bazı toplumları Turan grubu altında toplamıştır.

Yine özellikle genç Türk nesli üzerinde büyük etkiye sahip olan diğer bir şarkiyatçı ise Leon Cahun'dur. 1896'da Paris'te yayınladığı "Asya Tarihine Giriş" adlı eserinde; Avrupa'ya medeniyeti getiren ırkın Turan ırkı olduğunu savunmaktadır.

Bunların haricinde; E.J.W. Gibb ve V. Thomsen gibi 19.yüzyılın diğer şarkiyatçıları da Türk aydınları üzerinde önemli tesirlerde bulunmuşlardır.¹⁸

Aksiyoner olarak Türkçülük hareketine katılan gençler üzerinde önemli etkilere sahip olan Leon Cahun'un eseri; sadece eski Türkler hakkında bilgi veren bir eser değildir. Yazar aynı zamanda değerlendirmeler yapmakta, hükümler vermekte ve adeta yön göstermektedir. Cahun, aslında Türklerle ilgili olarak pek de iyi şeyler söylememektedir. O'na göre; "Türkler, bir uygarlık

yaratmamış, Çin ve İran uygarlıkları arasında aracılık yapmışlar, buna rağmen bu uygarlıkları da benimseyememişlerdir. Yazara göre Türkler; kafa değil gönül adamıdır. Anlayış bakımından da insanlar içinde sonuncudurlar. İnanmaktan daha fazlasını istemezler ve anlamaya hiç çalışmazlar. Yazar fiziki özelliklerden bahsederken de şunları söyler: "Hunlar, Türkler ve Moğollar; ince, uzun Avrupalılara, korkunç ve şekilsiz cüceler gibi görünmektedirler." Bütün bunlardan sonra büyük bir tezatlık içinde Türk dehasından bahsederek şu tesbitlerde bulunur: O'na göre müslümanlık, Türk dehasına ters düşmüştür. Selçuklulardan itibaren Türkler bozulmaya başlamıştır. Türkler özellikle İran devlet gelenekleri etkisine kapılmış ve İslam, bu yarı Çinlilerden (Türkleri kastediyor), katı İranlılar oluşturmuştur. L. Cahun bu fikirleri çok sistemli bir şekilde geliştirmemiştir. Ancak mesajı son derece açıktır. O Türkçülere gerçek Türk ruhunun İslam'ın dışında, Orta Asya'da olduğunu söylemektedir.¹⁹

Aktardığımız bütün bu dış kaynaklı araştırmalar; Batılılar tarafından kurulmuş (Özellikle Macaristan, Rusya ve Almanya'da faaliyet gösteren) "Türkoloji Enstitülerinde" yetiştirilen ve daha sonra da Doğu'ya gönderilen Şarkiyatçılar tarafından yapılmıştır.

Bizzat Osmanlı'da ise **Namık Kemal**'in vatanseverlik anlayışından başlayan, yukarıda zikrettiğimiz kaynaklardan da beslenen **Türk-Ulusal bilincinin** II. Meşrutiyet'ten sonra netleşerek hızla geliştiğini görmekteyiz. Bu dönemde Türkler arasında milli uyanışın önderleri olarak telakki edebileceğimiz şu isimleri görebilmekteyiz: **A. Vefik Paşa, Süleyman Paşa, Veled Çelebi, Şemseddin Sami, Bursalı Tahir, Necip Asım** vd. Bunların dışında Orta Asya'lı **Şehabeddin Mercani, Kayyum Naşiri, Alimcan Barudi** ve **İsmail Gasprinski** gibi Türkleri de Türk milliyetçiliğinin başlangıcında ve gelişiminde önemli katkılara sahip kişiler olarak sayabiliriz.

Daha sonraki kuşakta ise Türk milliyetçiliğinin önderleri arasında: **Ziya Gökalp, Yahudi asıllı** ve asıl adı **Moiz Kohen olan Tekinalp, Yusuf Akçura, Ahmet Ağaoğlu, Hüseyinzade Ali, Hamdullah Suphi, Ahmet Ferit, Salah Cimcoz, Ömer Seyfettin** gibi yazarlar görülmektedir.

Türk Milliyetçiliğinin gelişim seyri incelendiğinde iki farklı oluşum sürecine tanık olunmaktadır. Birincisi "**Türkçülük**" diğeri ise "**Türk-İslamcılık**"tır. Ayrıca Türkçülüğün bir sonucu olan "**Turancılık**" düşüncesi de Türk Milliyetçiliği dairesi içerisindedir.

i-Türkçülük

Büsbütün yeni bir amaç ve ideal ortaya koymak; eski ve geleneklerle bağların, tamamen kesilerek, yeni inanç ve düşünceler

vücuda getirmek, yeni bir iman, yeni bir kavim oluşturmak fikrini idealize etmişlerdir. Bu akım, Batılı Türkologların, Türklerin kültürel gelenekleri İslamiyet'ten çok önceki yüzyıllara kadar giden eski ve büyük bir ulustan geldiklerini gösteren araştırmalar sonucu ortaya çıkmıştır. Batı formasyonundan geçmiş ve Türkçülüğü, Batı Medeniyetini taşıyabilecek bir akım olarak gören Türk aydınları tarafından da desteklenmiş ve savunulmuştur.

Uriel Heyd; "Bilimsel ve bedii Türkçülüğün Batı etkisiyle doğmasına karşılık, siyasal Türkçülük Rusya'da yaşayan bazı Türk aydınlarının çabaları sonucu ortaya çıktığını"²⁰ belirtiyor. Ancak, siyasal Türkçülük hareketinin, bilimsel Türkçülüğün bir sonucu olarak ortaya çıkmasıyla bağlantılı olarak, Rusya'daki siyasal Türkçülüğün önderlerinin, Batı formasyonundan geçtiğini, bilimsel Türkçülüğün doğmasına sebep olan Batılı Türkologlarla ilişkilerini ve onlardan etkilendiklerini de belirtmek gerekir. Bunlardan **Yusuf Akçura**, "Üç Tarz-ı Siyaset" adlı makalesinde, Türkçülüğü kurtuluş yolu olarak öne sürmüştür, **İsmail Gaspıralı** ise ceditçilik (batılılaşma anlamında yenilik) ile birlikte, Türkçülüğün kurumlaşması için çaba göstermiştir. Türkçülüğün ilk defa yoğun bir şekilde işlendiği Türk coğrafyası da Orta Asya ve Azerbaycan bölgeleri olmuştur. İkinci, Ziya Tercüman, Hayat, Terakki, Füyuzat, Behlül, Türk Sözü, İstiklal ve Halk Sözü gibi birçok dergi ve gazete, Türk milliyetçiliğinin oluşumunda, Orta Asya ve Azerbaycan'da önemli rollere sahip olan yayın organlarıdır.

Dini bağlardan tamamen uzaklaşmak isteyen bu güruh; Batı medeniyetine mevcut anlayışlarla karşı konulamayacağım, ayrıca karşı konulmasının da gerekmediğini anlatmaya çalışıyorlardı. Bu anlayış içerisinde; Batılılaşmayı da tek çıkar yol olarak görüyorlardı. Yine bu güruh içerisinde materyalist düşünceye sahip insanların varlığı da dine karşı tutumlarının ne derece ileri olduğunu gösteriyordu. Özellikle Batılılaşma faaliyetlerinde, ideolojik milliyetçi radikalizmde, geleneklere ve dine karşı verilen mücadelelerde Rusya'dan gelen entellektüel Türkçülerin çabaları bu minvaldedir.²¹

Bu düşünceye karşı tavır ve yazılar; ilk defa Sebilür Reşad Dergisinde oluşturulan ittifaktan gelmiştir. Özellikle Babanzade Ahmed Naim ve Mehmet Akif'in Türkçülere karşı yazmış oldukları makale ve şiirler önemli tartışmalara yol açmıştır. M. Akif konuyu manzum olarak şöyle izah etmeye çalışıyordu:

"Arnavutluk ne demek, var mı şeriatte yeri?
Küfr olur, başka değil, kavmini sürmek ileri!
Arabın Türke; Lazın Çerkese, yahut Kürde;
Acemin Çinliye rüchanı mı varmış? Nerde!
Müslümanlıkta anasır mı olurmuş?
Ne gezer!

Fikr-i kavmiyeti telin ediyor Peygamber.
En büyük düşmanıdır, ruh-i Nebi tefrikanın;
Adı batsın onu İslam'a sokan kaltabanın"²²

Osmanlıda bir dünya siyaseti olarak beliren Türkçülük, Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşundan sonra içe dönük sorunları çözme şeklinde bir konuma bürünmüş ve resmi ideoloji haline gelmiştir. Misak-ı Milli sınırlarıyla kaim Türk Milliyetçiliği bu sınırlar içerisindeki etnik grupların yokluğuna tekabül edecek şekilde geliştirilerek; "Ne mutlu Türküm diyene" sloganıyla özetlenmiştir.

ii- Türk-İslamcılık

Türk-İslamcı çizgiye sahip olan milliyetçiler ise Türklük bilincinin uyanışını sağlarken, İslam camiasını dağıtmak istemezler, İslam unsurlarının ayrılmamasını, Türklerin kendilerini yetiştirip yükseltmeleri için lüzumlu görürler. Onlara göre; "kendi ırkına taraftarlık etmek, asabiyet davası gütmek; İslamiyete aykırı değildir. Bu iki mefkure, birbiriyle çatışmazlar. Ayrıca İslam'dan uzaklaşan gençler, hiç olmazsa vatan ve ırk sevgisi adına, İslam'a ısındırmaya çalışılabilir.²³ Böylece dini imanın yanına bir de kavim imanı koymuşlardır.

Türkiye'deki Türkçülerin ileri gelenleri arasında, zaman zaman Türkçü ve Turancı, zaman zaman da Türkçü-İslamcı olan **Kürt asıllı Z. Gökalp**'ı görüyoruz. Gökalp, Türkçülük düşüncesinin kendinde, Türkler hakkındaki düşüncelerinden alıntılar yaptığımız L. Cahun'un kitabını okuduktan sonra belirtmeye başladığını söylemektedir.²⁴ Gökalp; Hüseyinzade Ali'den aldığı "Türkleşmek, İslamlaşmak ve Muasırlaşmak" sloganıyla; Türk yaşamından esinlenmeye, İslam kurallarıyla ibadet etmeye ve çağdaş Avrupa uygarlığını benimsemeye tekabül eden; Türk ulusuna, müslüman ümmete ve Batı uygarlığına dahil olmayı sistemleştirmeye çalışmıştır. Gökalp üzerine bir araştırma yapan U. Heyd O'nu şöyle tarif eder:

"O özgün bir düşünür olmayıp, Batı kültürü ve tarihi üzerine de derin bir bilgisi yoktur. Buna rağmen, görüşlerini devamlı, Fransa başta olmak üzere batılı toplum bilimcilerin teorileriyle oluşturmuş bir takipçidir."²⁵

Yine bu düşünceye karşı mücadele de Sebilür Reşad Dergisi çevrelerinden gelmiştir. Ahmed Naim bir yazısında Türk-İslamcılara şöyle sesleniyor:

"Ey Türkçü-İslamcı kardeşler, işte görüyorsunuz ki, ne kadar iyi niyetle çalışsanız da Hak tarafından yasaklanmış olan yollardan maksada nail olmak mümkün değildir... İçinizde üç vatan sahibi olmak isteyenler de varmış. Halbuki yine Türk meseledir. "Çatal kazık yere girmez" derler."²⁶

Bu akım da çeşitli evrelerden geçerek Türk-İslam sentezi, Türk-İslam ülküsü gibi teorilerle günümüze kadar gelme özelliğini göstermiştir.

iii- Turancılık

Bu dönemde Türkçülükle beraber gelişen ve Türkçülüğün bir sonucu olan "Turancılık" akımını da görmekteyiz. Bu akımın da kuramcıları batılı şarkiyatçılardır. Türkler arasında da ilk defa Turan özlemini dile getiren kişi, Orta Asya kökenli H. Ali Turani'dir. Macar asıllı A. Vambery'ye atfen yazdığı bir şiirde şöyle diyor:

"Sizlersiniz ey kavm-i Macar bizlere ihvan
Ecdadımızın müştereken menşei Turan
Bir dindeyiz hepimiz hakperestan
Mümkün mü ayırsın bizi İncil ile Kur'an."²⁷

Bu akım Türkiye dışında yaşayan müslim ve gayri müslim bütün Türkleri, ayrıca Türk olduğu iddia edilen Macarları, Hunları ve Moğolları bir çatı altına toplayıp büyük bir Türk imparatorluğu oluşturmayı amaçlıyordu. Özetlenecek olursa bu eğilim; bütün, Türklerin Balkanlardan Çin sınırına kadar uzanan ve Turan meydana getiren geniş topraklarda birleşmesini hayal etmektedir. Batılılar tarafından bilimsel temelleri atılan Turancılık düşüncesinin, 20. yüzyılın ilk çeyreğinde cereyan etmesi, Rusya'dan göç eden Rusyalı genç Türklerin kışkırtmalarıyla belirmiştir. Daha sonra bütün kulvarlarda koşmaya çabalayan Gökalp tarafından geliştirilmeye çalışılmıştır. O "Turan" adlı şiirinde Turancılık özlemini şöyle dile getiriyor:

Vatan ne Türkiye'dir Türklere,
ne Türkistan
Vatan büyük ve müebbet bir ülkedir
Turan...

Daha sonra Türk aydınları arasında az da olsa zemin bulan bu düşünce; bütün Türklerin bir tek hakan altında birleşeceğini ve bu hakanın Attila, Cengiz Han ve Timur günlerini yeniden yaşatacakları hayaline dönüşmüştür.

Bu akım; I.Dünya savaşı sırasında Osmanlı-Rus savaşıyla tekrar gündeme gelmiş fakat, Osmanlı'nın tüm cephelerde yenilmesi sonucunda bütün umutlar tükenmiştir. II. Dünya Savaşı sırasında Almanya'nın Rusya'yı ilhaki sonucunda; Türkleri bir çatı altında toplamayı amaçlayan düşünceler tekrar canlanmış hatta örgütlenme hareketliliğinde bulunulmuş ancak, 1944 sonunda bu hareket zamanın hükümeti tarafından bastırılmış ve koğuşturmaya uğramıştır. Günümüze yani Sovyetlerin dağılmasına kadar geçen sürede zemin bulamayan bu düşünce, özellikle Elçibey yönetimindeki Azerbaycan'ın ve Orta Asya Türk cumhuriyetlerinin

bağımsızlığı ile tekrar canlandırılmaya çalışılmaktadır. Ancak, hayal mahsûlü olan bu düşüncenin gerçekleşmesi imkansız görülmektedir.

Notlar:

1. KOHN, Hans; Milliyetçilik, s. 4, İst, 1944
- 2- CARR, Edward H.; Milliyetçilik ve Sonrası, s.45, İletişim Yay. İst. 1990
- 3- GELLNER, Ernest; Uluslar ve Ulusçuluk, s.81, İnsan Yay. ist. 1992
- 4- ŞENEL, Alaaddin; Irk ve Irkçılık Düşüncesi S.14, Bilim ve Sanat Yay. Ank. 1984
- 5- ŞENEL, Alaaddin; A.g.e. s.14
- 6- ŞENEL, Alaaddin; A.g.e. s.15
- 7- KEDOURİE, Elie; Avrupa'da Milliyetçilik, Sos. İ. Komisyon Yay. Ank. 1971
- 8- GÖKALP, Ziya; Türkleşmek, İslamlaşmak Çağdaşlaşmak, s.22, İnkılap ve Aka Yay. İst. 1976
- 9- NAKAVİ, Muhammed; İslam ve Milliyetçilik, s. 31 Bengisu Yay. İst. 1992
- 10- GÖKALP, Z.; A.g.e. s.50
- 11- DÜZDAĞ. M. Ertuğrul; Türkiye'de Irkçılık ve İslam Meselesi, s.328. 329, Med Yay. ist, 1978
- 12- İNAYET, Hamid; Arap Siyasi Düşüncesinin Seyri, s .260-261, Yöneliş Yay. İst.
- 13- NAKAVİ, M. A.g.e. s. 39
- 14- NAKAVİ, M. A.g.e. s.30
- 15- İNAYET, H. A.g.e. s.281
- 16- TİMUR, Taner; Osmanlı Kimliği, s. 103-105, Hilal Yay. ist.1986
- 17- TİMUR, Taner; A.g.e. sh112
- 18- KUSHNER, David; Türk Milliyetçiliğinin Doğuşu, s.12-15, Kervan Yay. ist.
- 19- TİMUR, Taner; A.g.e. s.112-114
- 20- HEYD, Uriel; Türk Ulusçuluğunun Temelleri, s. 126 Kültür Bak Yay. Ank.,
- 21- DUDA, Ord. Prof. Herbert W.; Hilafetten Cumhuriyete Geçiş, s .114. T.K.A.E. Yay. Ank. 1939
- 22- ERSOY, M. Akif; Safahat, s. 190. İz Yayınları İst. 1991
- 23- DÜZDAĞ, M. E. A.g.e. s.46
- 24- GÖKALP, Ziya; Türkçülüğün Esasları, s. 13
- 25- HEYD, Uriel; A. g. e., s. 15-17,
- 26- DÜZDAĞ, M. E.; A. g. e., s. 46
- 27- AKÇURA. Yusuf; Yeni Türk Devletinin Öncüleri, s. 159. Kültür Bak. Yay. Ank.

Haksöz Dergisi - Sayı: 33 - Aralık 93
İnceleme-Araştırma

Mehmet Kara

haksozhaber.net/okul

Modern Milliyetçiliğin Doğuşu ve İslam Dünyasına Girişi -2

c- Türkçülük Mücadelesi ve Yöntemleri

Zikrettiğimiz tüm bu kaynaklar ve ilişkiler sonucunda ortaya çıkan etkilenmeler, millet fikrinin Türkler arasına kök salmasını

sağlamış. Türk ve Türkiye kelimelerine itibar kazandırılarak mücadele başlamıştır. Özellikle 1908 ile 1912 yılları arasında kurulan; Türk Derneği Cemiyeti, Türk Yurdu Cemiyeti, Türk Ocağı Cemiyeti, Türk Bilgi Cemiyeti gibi teşekküller Türk ve Türkçülük mücadelesinin merkezleri olmuşlardır. Fikirlerini ise; Genç Kalemler, Halka Doğru, Yeni Mecmua, Büyük Mecmua, Yeni Fikir, Vakit, Türk Yurdu, Hakimiyet-i Milliye gibi dergiler aracılığıyla yaymaya çalışmışlardır.

Mücadele yöntemlerini incelediğimizde diğer milliyetçi akımlar (Arap-Fars) tarafından izlenilen yolun, Türk milliyetçileri tarafından da izlendiği görülmektedir.

Araplar gibi Türkler de İslam'ın bayraktarlığıyla övünmüşler, fikirlerini desteklemek için de ayet ve hadislerden deliller getirmeye çalışmışlardır. "Ulu Tanrı diyor ki: Benim Türk adı verdiğim bir ulusum ve ordum vardır. O'nu doğuda oturturum, yolunu şaşırın herhangi bir kavme o ordumu görevli kılarım."²⁸ hadisi(!) gibi birçok uydurma haber bu mücadelede kullanılmıştır.

İslam anlayışı ile eski Türkler'in inançları arasında karşıtlığın bulunmadığı dile getirilerek, İslamiyet öncesi tarihle, yeni anlayışlarını temellendirmeye çalışmışlardır. Türk olmadıkları halde, İslam dininin yayılmasına, hakimiyetine ve birikimine büyük darbe vurmuş, yıllarca İslam yurdunu talan ederek kan ve zulme boğmuş Cengiz Han, Hülagü Han ve Timurlenk gibi müşrik Moğol hükümdarlarını Türk kahramanları gibi tanıtmışlardır.

- Putperest ecdad isimlerini gündeme getirmişler ve çocuklarına bu isimlerden koymuşlardır. Ayrıca mitolojik hurafelerle Ergenekon'dan Kurtuluş Bayramı diye yeni milli bayramlar icad etmişlerdir.

- Şarkiyatçıların teorilerine paralel olarak, Moğollar'ın ve Hunlar'ın Türklüğünden bahsedilerek "Turan" yelpazesini genişletme çabalarına kapılmışlardır.

Sonuç olarak; Türkçülük mücadelesinin gelişiminde, en genelde şu üç aşamayı görmek mümkündür:

--Önce İmparatorluk döneminde, Oğuz Han nesline dayanan ve Namık Kemal'in "cihangirane bir devlet çıkardık bir aşiretten" diye övdüğü bir anlayış vardı.

--Ziya Gökalp pergeli biraz daha açarak, daireyi Turan düşleri ile Börteçene, Alagonya efsanelerine vardırıca kadar genişletici bir Türkçülük nazariyesi geliştirdi.

--Üçüncü ve son aşamada ise M. Kemal pergeli sonuna kadar açarak, Türklerin en eski uygarlıkları yaratan kavim olduğunu en yeni ve ilmi batı araştırmalarına, batı bulgularına ve kazılara dayanan modern kavramlarla göstermek istedi. (Güneş Dil Teorisi

ve Türk Tarih Tezleri gibi) Türkçülük mücadelesi daha sonra partileşerek, değişik şekillerde günümüze kadar gelen bir ideolojik akım olma özelliğini göstermiştir.

Son tahlilde; Türk ulusçuluğunun bütün safhaları, yerli bir kültür ürününün sonucu olarak belirmemiştir. Batının, uluslararası buhran koşullarında, politik amaçlarla Türk aydınlarına şınga ile enjekte ettiği bir program olmuştur. Bu politik program ve bunun iletiliş mekanizması, bugün bile tam olarak ortaya konulmuş değildir. Fakat biliyoruz ki "yönetici ulus", "asker ulus" diye Türkleri övenler ve onlara Orta Asya'yı gösterenler, aynı zamanda Türkleri "anlayışı kıt" "uygarlığa yeteneksiz" olarak görüyorlardı. Bizim yazar ve aksiyonerlerimiz bunların fikirlerini -tabi sansür ederek- almışlar ve "asker ulus"la övünmüşlerdir.

3- Fars Milliyetçiliği

Abbasiler'in Emeviler karşısındaki tutum ve davranışları, Fars milliyetçiliğinin ilk şekli olarak belirtilir. Ancak modern manadaki Fars milliyetçiliği de diğerleri gibi 19. yüzyılda başlamaktadır.

Temel olarak hiçbir ulusçuluğun İslam'la uyuşmayacağı gerçeğine rağmen, Fars ulusçuluğu, Arap hemcinsine nazaran İslam'la daha fazla çelişmektedir. Bu ayrımın çeşitli nedenleri bulunmaktadır. Nakavi'ye göre: "İran'ın Osmanlı İmparatorluğu'na dahil olmadığından, İran'ın parçalanması da söz konusu değildi. Dolayısıyla batılıların bütün çabaları, İran'da batı düzeni ve kültürünü yerleştirmeye, ayrıca İslami bir hükümetin işbaşına gelmesini önlemeye yönelikti. Bu yüzden İran'da en çok meşrutiyet, demokrasi ve liberalizm üzerinde duruyorlardı."²⁹ Ancak milliyetçilik de bu fikirlerle İran'da kendini göstermiş bir akımdır.

Fars milliyetçiliğinin oluşum ve gelişiminde de diğer milliyetçi akımların izlediği metodların hemen hemen aynısı izlenmiştir.

Onlar da İslam öncesi tarihlerini yad etmişler ve bir övünç kaynağı haline getirmişlerdir. Bunu somut olarak Rıza Şah döneminde görebilmekteyiz.

"O, İslami sembol ve değerler pahasına da olsa İran'ın İslam öncesi uygarlığını yücelterek, sistematik-kültürel milliyetçilik politikasını icra etmeye çabalamıştır"³⁰ Pers ve Sasani uygarlıklarının muhteşemliği anlatılarak, üstünlük kaynağı olarak gösterilmeye çalışılmıştır. İran milliyetçileri İslam'a tavır almalarına rağmen zaman zaman halkın duyarlılığını göz önünde bulundurarak, fikirlerini İslam'la desteklemeye çalışmışlardır, Hakim, Ebu

Hüreyre'nin şu hadisi rivayet ettiğini söylemiştir. "İnsanların içinde İslam'dan en çok nasibi olan ehl-i Farstır."³¹

4- Kürt Milliyetçiliği

Kürt milliyetçiliği de diğer milliyetçi akımlar gibi, batılılar ve batıcı aydınlar tarafından bölgeye getirilmiş bir anlayıştır.

Türk milliyetçiliğinin başlangıcında olduğu gibi, ilk önce "Kürt ve Kürtlük" kelimelerine itibar kazandırılmaya çalışılmıştır. 1700'lerden itibaren Kürtler'le ilgili yapılan çalışmalarda, ortaya konulan ırk kuramlarını desteklemek için çaba gösteren müsteşrikler, Kürt Dili ve Kültürü konularını önceleyerek, bu sahada araştırma yapmışlardır Michealis ve Schlö'tzer gibi 18.yüzyıl müsteşrikleri, Kürtler'in dili ve kültürü konusunda kesin belgeler toplama gereği üzerinde durmuşlardır. Yine aynı dönemde İtalyan Garzoni ve Soldini; Kürtçe gramer ile ilgili ilk çalışmaları yapmışlardır.³²

19.Yüzyılın ilk yarısı ise, Kürdistan, Kürtler, Kürt Dili, Kürt Tarihi, Kürt Lehçeleri ve Aşiretleri, İslam öncesi Kürt inançları, v.b. gibi konuların yoğun olarak işlendiği bir dönem olmuştur. Bu konularda araştırma yapan araştırmacılara baktığımızda da; E. Rödigier, A. F. Pott, Rus bilgini Kunik Renan, Dorn, P. Lerch, Minorsky³³ gibi müsteşrikleri görmekteyiz.

"Kürtlerle ilgili bu araştırmalarda, Ruslar tarafından yapılan çalışmaların büyük bir yekûn tuttuğu ve bu sahada gerçekleştirilen çalışmalar üzerinde belirleyici tesirler icra ettiği görülmektedir."³⁴

Kürt milliyetçiliğinin gelişim seyrine baktığımızda; zikrettiğimiz araştırmalar çerçevesinde kendilerini, 5000 yıllık bir tarih içerisinde açıklamaya çalışarak, çeşitli devlet ve uygarlıklara (Guti Devleti, Kassit, Mervani, Sasani ve Sümer uygarlığı v.b.) dayandırmaya çalışmışlardır. Ayrıca, Kürt ırkını çeşitli uygarlıkların kurucusu olarak ilan etmeye kalkışmışlardır. (Türklerin yaptığı gibi)

Sonuçta, Kürt ulusu ile ilgili çalışmalar, 18. ve 19.yüzyılda şarkiyatçılar tarafından yapılmıştır. Fakat Kürt ulusçuluğu, diğerleri (Türk, Arap, Fars) gibi 19. yüzyılda uyandırılmamıştır. Uyandırılmamasının da nedenleri bulunmaktadır, ancak bu nedenler konumuzun çerçevesi dışındadır,

C- SONUÇ

Yukarıda ortaya koymaya çalıştığımız İslam coğrafyasındaki farklı milliyetçi akımlara baktığımızda en genelde, bazı ortak özelliklerle karşılaşmaktayız. Genel olarak "tek merkezden" enjekte

edilen bir anlayış olduğunu göstermesi açısından önemli olan bu ortak özellikleri şöyle sıralayabiliriz

Ortak Özellikler:

- Hemen bütün milliyetçi akımlar, batıcı aydınlar, müsteşrikler tarafından başlatılmış ve batılılar tarafından da desteklenmişlerdir.
 - İslam coğrafyasında yaşayan milletlerin ulus olma bilinci sürecinin başlangıcında, ulusların İslam öncesi sahip oldukları dinler gündeme getirilerek, cahili motifler işlenmeye çalışılmıştır.
 - Daha önceki dinlerinin aslında 19.yüzyıl medeniyetiyle tezat oluşturmadığı, geri kalmışlığın nedeninin ise İslam olduğu tezleri işlenilmeye çalışılmıştır. Örneğin, "Türklerin eskiden -İslam öncesi- demokrat ve feminist olmaları gibi."³⁵
 - İslam öncesi tarih ve kahramanlar hatırlatılarak bir ulusal övünç kaynağı sayılmıştır.
 - Ulusların İslam öncesi kullandıkları isimleri tekrar canlandırılarak, yaygınlık kazandırılmaya çalışılmıştır.
 - İslam öncesi efsanelerden yola çıkılarak yeni milli bayramlar geliştirilmiştir. Ergenekon'dan Çıkış, Nevroz ve Mihrican Bayramları gibi.
 - Bütün uluslar kendilerini, kutsal bir temele dayandırmak için ayetleri delil getirerek uydurma hadisleri kullanmışlardır.
 - Hemen bütün uluslar, ulusal bir temele dayanmak için yeniden tarih yazmaya soyunmuşlar ve İslam bu tarih sayfalarının az bir kısmını oluşturmuştur. Hatta bazı tarihçiler tarafından görülmemezlikten gelinerek atlanmıştır.
 - İslam dünyasındaki milliyetçilik akımları, batıdakilerden farklı olarak laiklik, demokrasi gibi akımlarla paralellik arz etmektedir. "Batı Avrupa milliyetçiliğinde Protestanlığın, Bulgar ve Sırp milliyetçiliğinde Doğu Ortodoks Kilisesi'nin büyük rolü olduğu bilinmektedir."³⁶
 - İslam coğrafyasında baş gösteren bütün milli akımlar; Batılılar tarafından kurulan Türkoloji, Kürdoloji, Araboloji gibi Şarkiyat Enstitülerinde yetiştirilen şarkiyatçılar tarafından geliştirilmiştir. Bu özellikleri alt başlıklar altında daha fazla çoğaltmak mümkündür.
- Batıda doğup-gelişen ve daha sonra yaygınlaşan milliyetçilik akımı, İslam coğrafyasında mevcut duruma sebep olmuş bir akım olarak, halen etkinliğini çeşitli şekillerde hissettirmeye devam etmektedir. Söz konusu akım, günümüz İslam coğrafyasında bölünmüş, bağımlı yapay ulus devlet ve şeyhliklerin oluşmalarına neden olmuştur.

Bu akım başlangıcından itibaren karşısında; Tevhid'i önceleyen ve mustazaf halkların gelecek umudu ve kurtuluşu haline gelen, gün geçtikçe de güçlenen ümmetçi anlayışları bulmuştur.

Notlar:

- 28- Divan-ı Lügatü't Türk'ten Aktaran ALİ KEMAL MERAM; Türkçülük ve Türkçülük Mücadeleleri Tarihi, s.42, Kültür Kitabevi, İst.1969
- 29- NAKAVİ, M., İslam ve Milliyetçilik, s.29, Bengisu Yay. İst.1992
- 30- İNAYET, Hamit; Çağdaş İslami Siyasi Düşünce, s. 226, Yöneliş Yay. İst. 1988
- 31- DÜZDAĞ, Ertuğrul; Türkiye'de Irkçılık ve İslam Meselesi, s.110, Kervan Yay, İst.1979
- 32- NİKİTİN, Bazil; Kürtler, s.29, c.1 Özgürlük Yolu Yay. İst. 1976
- 33- NİKİTİN, Bazil; A.g.e. s.30
- 34- İSMAİL AKSU, Dünya ve İslam, "Kürt Meselesi ve Ulusçuluk Üstüne",Yaz 1991 7. Sayı s.13
- 35- GÖKALP, Ziya; Türkçülüğün Esasları, s, 158, M.E.B.Yay. İst. 1991
- 36- Ed. GIYASEDDİN, E.; İslam Dünyası ve Milliyetçilik, s.57. Pınar Yay. İst.1991

Haksöz Dergisi - Sayı: 34 - Ocak 94
İnceleme-Araştırma

Mehmet Kara
haksozhaber.net/okul